



Riksidrottsförbundet

Rapport – Idrott för personer med funktionsnedsättning



Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.1.1 Handlingsplan 2017	3
1.1.2 Uppdraget från RF-stämman 2019 som antogs 2021	3
1.2 Syfte och mål	4
1.2.1 Uppdraget inför RIM 2025	4
1.2.2 Långsiktiga mål kopplat mot Strategi 2025	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Arbetsgrupper - övergripande struktur	6
2. Områden och genomförda insatser	6
2.1 Analys och kartläggning	6
2.2 Ansvarsfördelning och definition av bas- och spetskompetens	7
3. Effektmätning och indikatorer	9
3.1 Bakgrund	9
3.2 Uppdraget	9
3.2.1 Avgränsningar	9
3.2.2 Företeelse vi vill mäta	10
3.2.3 Förändringsteori som grund	10
3.2.4 Tillgänglig data	11
3.3 Vad är en indikator och varför är de viktiga för att följa arbetet?	12



3.3.1 Olika typer av indikatorer	14
3.3.2 Förslag på indikatorer:	14
3.3.3 Indikator nr 3 andel tillgängliga idrottsanläggningar för R, S, I, H	14
3.3.4 Indikator nr 4 A och B andel aktiva paraidrottare/dövidrottare i idrottsförening	15
3.3.5 Indikator nr 5B målgrupperna R, S, I, H känner sig trygga	15
3.3.6 Indikator nr 7 andel personer med funktionsnedsättning på ledarpositioner inom idrottsrörelsen	16
4. Kompetenslyftet – riktat mot SF 2023-2024	17
4.1 Mål med kompetenslyftet	17
4.2 Effekter av kompetenslyftet	17
4.3 Insatser riktade mot SF under åren 2023-2024:	18
5. Kompetensstöd riktat mot RF-SISU distrikt	19
5.1 Bakgrund	19
5.2 Analys och resultat	20
5.3 Distriktens struktur för arbetet och samverkan	21
5.4 Föreningars behov av kompetensstöd	22
5.5 Distriktens behov av stöd	23
5.5.1 Kompetensstöd och Utbildningsinsatser	23
5.5.2 Utbildning och folkbildning	23
5.5.3 Externt utbildningsbehov	24
5.5.4 Folkbildningsinsatser	24
6. Kartläggning av behovet för kompetensstöd för idrott för personer med hörselnedsättningar	25
6.1 Inledning	25
6.2 Bakgrund	25



6.3 Målgruppen personer med hörselnedsättningar	26
6.3.1 Målgruppens utmaningar	26
6.4 Metod och svarsfrekvens	27
6.5 Sammanställning av enkätsvar och fokusgruppsamtal	28
6.5.1 Nuläge - Var befinner sig SF idag	28
6.5.2 Nuläge - Var befinner sig RF-SISU distrikt idag	28
6.5.3 Mål i verksamhetsplaner	28
6.6 Sammanfattning nuläge	29
6.6.1 Genomförda insatser hos SF	29
6.6.2 Genomförda insatser hos RF SISU-Distrikt	29
6.7 Vad ser SF och RF-SISU distrikt för behov och stöd	30
6.7.1 Behov hos SF	30
6.7.2 Behov hos RF-SISU distrikten	31
6.7.3 Sammanfattning behov	32
7. Arbetet 2025 och den långsiktiga implementeringen	33
7.1 Kompetensstöd och kompetenshöjande insatser under 2025	33
7.2 Regional samverkan	34
7.3 Kommunikation och information	34
8. Ekonomi och stöd	35
8.1 Parasportförbundet	35
8.2 Dövidrottsförbundet	36
8.3 Stöd till SF inkluderat återstart och Fritidskort	36
8.4 Stöd till RF-SISU distrikt inkluderat återstart och Fritidskort	37
9. Bilagor	38



1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vi backar bandet tillbaka, hela vägen till Riksidrottsmötet 2015 där idrottsrörelsen fattade beslut om gemensamma mål för idrottsrörelsen genom Strategi 2025. Vid RF-stämman 2017 togs beslut om en strategisk plan för att nå målen 2025 och att anta Riksidrottsstyrelsens proposition om en handlingsplan för idrott för personer med funktionsnedsättning. I tillägg beslutade stämman också att uppdra till RS att dimensionera nivå och tempo för handlingsplanens genomförande efter vad det ekonomiska läget tillåter. I handlingsplanens ingress fanns följande beskrivning:

En handlingsplan för idrott för personer med funktionsnedsättning är inte en plan för en organisation. Det är inte RF:s plan och inte Parasport Sveriges plan utan idrottsrörelsens plan. Ska den bli verklighet behöver alla de som har förutsättningar att stärka förutsättningarna till idrott för personer med funktionsnedsättning bidra. Därför används begreppet ”därför vill idrottsrörelsen...” i planen.

1.1.1 Handlingsplan 2017

De fem områdena och de beskrivningar som den beslutades i handlingsplanen 2017:

- Parasport - ett sätt för idrotten att göra Sverige starkare.
- Gemensamma insatser – en stärkt förmåga att rekrytera och behålla.
- Ett särskilt kompetenscenter.
- Paraelitidrotten – lika men olika.
- En egen beräkningsgrund för parasporten

Handlingsplanens genomförande och status för arbetet fanns beskrivet i en rapport inför RIM 2019.¹

1.1.2 Uppdraget från RF-stämman 2019 som antogs 2021

Vid RF-stämman 2019 fick Riksidrottsstyrelsen (RS) uppdraget att i samråd med Parasportförbundet och övriga SF utreda organisering av – och innehåll i – kompetensstöd till SF avseende parasport samt framlägga ett förslag för beslut vid RF-stämman 2021.

¹ [Statusrapport handlingsplan för idrott för personer med funktionsnedsättning.pdf](#)



Till RF-stämman 2021 återkom RS med ett förslag som antogs enligt följande:

- att uppdra till RS att byta benämning från vad som användes i uppdraget från RF-stämman 2019, kompetenscenter, till vad som används i remissen, kompetensstöd;
- att uppdra till RS att inrätta, och erbjuda, SF och IF ett kompetensstöd inom parasport, och därigenom samverka med Parasportförbundet för en stegvis övergång av stödfunktionen till RF;
- att uppdra till RS att, i samråd med Parasportförbundet och Dövidrottsförbundet, skapa ett innehåll i kompetensstödet motsvarande utredningens förslag, i bilaga 1, avsnitt 7, om stöd till SF och IF;
- att uppdra till RS att i kommande budgetar dimensionera kompetensstödet omfattning genom att avsätta medel;
- att uppdra till RS att se över definitionen idrott för personer med funktionsnedsättning, parasport, samt andra relevanta begrepp, för att de ekonomiska stöden och kompetensstödet ska ge bästa effekt;
- att uppdra till RS att återrapportera till RF-stämman 2023² avseende arbetets progression.

RF-stämman beslutade i enlighet med de föreslagna att-satserna och arbetet inleddes under hösten 2021 med att formera en styrgrupp grupp bestående av medlemmar från RF respektive Parasportförbundet. Styrgruppen arbetade därefter utifrån behov och arbetets progression genom utsedda projekt-, arbets- och samordningsgrupper i olika frågor. Flera insatser har tack vare återstartsstöd erbjudits till SF och RF-SISU distrikt.

1.2 Syfte och mål

1.2.1 Uppdraget inför RIM 2025

Inför Riksidrottsmötet 2025 har RF uppdraget att återkomma med denna rapport till stämman där det för medlemmarna ska finnas en tydlig beskrivning av utvecklingen av arbetet från 2021 till 2025. Vidare ska SF i beskrivningen se vilka steg som är tagna samt få en tydlig bild kring vad man kan förvänta sig till stämman 2027.

- Att inför verksamhetsår 2025 ska en tydlig kartbild kunna kommuniceras mot SF av vilket kompetensstöd som ska finnas var. Vem ansvarar för vad (RF och eller Parasportförbundet).
- Att hitta en bra samverkan där RF och SISU har det samordnande ansvaret för kompetensstödet men där Svenska Parasportförbundet och Svenska Dövidrottsförbundet behöver finnas med och kunna bidra med respektive fördjupad och kvalificerad sakkunskap.

² [Rapport - Kompetensstöd Parasport.pdf](#)



- Vid stämman 2025 ska även RF återkomma med indikatorer på hur idrotten över tid kan följa effekten.

1.2.2 Långsiktiga mål kopplat mot Strategi 2025

Med detta som bakgrund är det enligt beslutsunderlaget på RIM 2021 *”rimligt att utgångspunkten är att idrottsrörelsen framledes ska sträva mot att skapa en verksamhet som gör att flera personer med funktionsnedsättning väljer att idrotta i förening, oavsett organisering”*.

För att arbeta mot den visionen behöver ett samordnat arbete göras i hela idrottsfamiljen för att öka kunskapen och se till att fler blir bärare av parasportfrågor.

- Alla som arbetar inom idrottsrörelsen bör ha en grundläggande kunskap samt veta vem de ska vända sig till för att få ytterligare stöd och expertis. Detta gäller all idrottsverksamhet och samtliga idrottsförbund.
- Förtroendevalda i ledningsfunktioner i såväl idrottsföreningar, RF och SISU, RF-SISU distrikt samt i specialidrottsförbunden behöver få en större kunskap i dessa frågor och förstå värdet och vikten av att integrera och arbeta aktivt med inkludering.
- För att skapa ökade synergier i processen framåt behövs ett omtag gällande arbetssätt och ett behov av en förtydligad målbild.

1.3 Avgränsningar

Svenska Parasportförbundet³ och Sveriges Paralympiska Kommitté (SPK)⁴ organiserar idrott för personer med rörelsenedsättning, synnedsättning och intellektuell funktionsnedsättning inom 11 olika idrotter. Förbundet leder också arbetet med Special Olympics, som är bredd- och motionsidrott för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. SPK, som är en del av Parasport Sverige, är den svenska idrottsrörelsens högsta instans i paralympiska frågor och deras uppgift är att utveckla och värna om den paralympiska rörelsen och med den huvudsakliga uppgiften att organisera och genomföra Sveriges deltagande i Paralympics. Med den bakgrundsbeskrivningen av Parasportens organisering så har arbetet och det som redovisas i denna rapport utgått från ett antal avgränsningar som ej ingår i detta arbete men som direkt eller indirekt påverkar. Det är följande arbetsområden:

- Den framtida processen behöver förhålla sig till bland annat projekt Elitidrott 2030 och gemensamma elitidrottsfrågor för RF, SOK och SPK.

³ [Om förbundet | Parasport Sverige](#)

⁴ [Paralympics | Parasport Sverige](#)

- Parasport Sverige ansvarar, genom Sveriges Paralympiska Kommitté, för elitidrottsfrågor kopplade till SF som har en paralympisk idrott.
- Parasport Sverige ansvarar för Special Olympics Sverige⁵; nationellt och med ett internationellt ansvar som ackrediterat nationellt program.
- Parasport Sverige ansvarar för: Internationella kontakter och samarbete med bland annat organisationerna IPC, EPC, Virtus, Special Olympics, IBSA, IWAS, och BISFed.
- Parasport Sverige har ett överordnat ansvar för klassificering.

1.4 Arbetsgrupper - övergripande struktur

För att möta ett behov av en tydligt förankrad målbild genomfördes under våren 2024 ett omtag gällande arbetsordning och ansvarsfördelning i styrgrupp, strategisk grupp och arbetsgrupper. Målsättningen har varit att skapa större synergier mellan de olika satsningarna.



2. Områden och genomförda insatser

2.1 Analys och kartläggning

Alla som arbetar inom idrottsrörelsen bör ha en grundläggande kunskap samt veta vem de ska vända sig till för att få ytterligare stöd och expertis. Förtroendevalda i ledningsfunktioner i såväl idrottsföreningar, RF och SISU, RF-SISU distrikt samt i specialidrottsförbunden behöver få en större kunskap i dessa frågor och förstå värdet och vikten av att integrera och arbeta aktivt med inkludering.

Under perioden 2023-2024 och inför Riksidrottsmötet 2025 har ett omfattande arbete genomförts för att skapa ett underlag som belyser möjligheterna till samverkan på både central och regional nivå inom kompetensstödsuppdraget. Syftet med detta arbete har varit att utveckla tydligare strukturer, så att Specialidrottsförbund (SF) och deras

⁵ [Special Olympics | Parasport Sverige](#)



föreningar enkelt kan identifiera var de ska vända sig för att få stöd inom sina respektive områden. Arbetet under 2024 var fokuserat på följande områden:

- Utbildning
- Anläggning
- Rekrytering

När arbetet var slutfört för dessa områden adderades en övergripande generell kartläggning baserat på samma frågeställningar och arbetssätt. Hela processen har präglats av samverkan mellan RF och Parasportförbundet. Parallellt har Dövidrottsförbundet genomfört en kartläggning kopplat till behov av kompetensstöd gällande personer med hörselnedsättning.

Arbetsgruppernas arbete utgick från följande frågeställningar och en beslutad sex stegs modell:

- Vilken nivå på kompetensstöd behövs för SF / RF och SISU
- Vilken nivå på kompetensstöd behövs för IF / RF och SISU
- Definiera och dokumentera nivån på stöd till SF / RF och SISU
- Definiera och dokumentera nivån på stöd till IF / RF-SISU distrikt

Modell för arbetet:

1. Riskanalys av området som start.
2. Arbeta utifrån framtagen dokumentationsmall för att få likvärdig och kommunikativ dokumentation.
3. Stämman av dokumentation av varje område utifrån en checklista som fångar såväl diskrimineringsgrunder som tillgänglighet.
4. Stämman av framtaget förslag med målgrupperna SF, RF-SISU distrikt och IF.
5. Utvärdera arbetsgruppens arbetssätt och resultat inför vidare arbete med nästa område.
6. Lägga fram förslag på utvärdering för verksamhetsområdet.

Resultatet av arbetsgruppens arbete ingår i den övergripande sammanställningen som kommer att publiceras på www.rf.se

2.2 Ansvarsfördelning och definition av bas- och spetskompetens

För att kunna nå målet behöver det tydliggöras vem som har ansvar för att stödja IF och SF inom respektive område. I vissa fall är det ett gemensamt ansvar.



Resultatet från arbetet med analys och kartläggning resulterade i en modell som leder mot en uppdelning av bas- och spetskompetens gällande parasport specifik kompetens. Det blir viktigt då Parasportförbundet inom vissa områden skall bidra med fördjupad och kvalificerad sakkunskap.

Samtidigt fortsätter processen med att förbereda för den tydliga kartbild som skall göra det tydligare för SF och IF av vilket kompetensstöd som ska finnas var. Vem ansvarar för vad (RF, SISU och eller Parasportförbundet och Dövidrottsförbundet).

Ett arbete har också gjorts för att förtydliga begreppen och använda likvärdiga begrepp.

RF SISU riks	Parasport Sverige riks	Övriga SF
<p>BASKOMPETENS</p> <p>Ansvar på en idrottsövergripande nivå med hänvisning till Parasportförbundet i definierade specifika frågor och ansvarsområden (spetskompetens).</p> <p>Ägandeskap, ansvar och kontakt för:</p> <ul style="list-style-type: none"> » verksamhetsstöd, projektstöd, regler och riktlinjer för ekonomisk fördelning till SF. » uppföljning inom idrott för personer med funktionsnedsättning. Med ett övergripande ansvar för att mäta, analysera och förstå vad det är som lockar individer till idrotten, och vad som får dem att fortsätta. <p>Stödja alla SF utifrån behov för att utveckla sin verksamhet så att fler personer med funktionsnedsättning idrottar i förening.</p> <p>Samordna i syfte att få till samskapande för att tillsammans driva frågor genom politisk påverkan.</p>	<p>BASKOMPETENS</p> <p>Ansvara för att:</p> <ul style="list-style-type: none"> » utveckla parasportverksamhet inom sina idrotter och sina idrottsföreningar. <p>SPETSKOMPETENS</p> <p>Målgruppsspecifik kunskap och kompetens (tvåidrottslig) om förutsättningar och behov för personer med R S I att utöva idrott.</p> <p>Faktabaserat nationellt och internationellt påverkansarbete samt FoU.</p> <p>Genom forskarnätverk och andra nätverk utvecklas ny och relevant kunskap som kan förmedlas inom idrottsrörelsen, politiken och andra relevanta aktörer för att skapa förändringar för parasporten i Sverige genom påverkansarbete och innovativa lösningar.</p> <p>Klassificering, se nedan</p>	<p>BASKOMPETENS</p> <p>Ansvara för att:</p> <ul style="list-style-type: none"> » utveckla parasportverksamhet inom sin idrott och sina idrottsföreningar. » inhämta och bygga sakkunskap inom sin specialidrott för personer med funktionsnedsättning. » arbeta med kompetenshögjande insatser. Exempelvis genom att förse ledare, funktionärer och domare med idrottsspecifik kompetens. <p>Ägandeskap för idrottsspecifik spetskompetens. (ex tävlingsutveckling, domarutveckling)</p> <p>Initiera och medverka i utvecklingsfrågor.</p> <p>Driver idrottsspecifika frågor för sin paraplyidrott/gren inom internationell och nationell utveckling.</p>
<p>R = Rörelsenedsättning S = Synnedsättning I = Intellectuell funktionsnedsättning</p>		

Exempel från bilaga kartläggning på nationell och regional nivå.



3. Effektmätning och indikatorer

3.1 Bakgrund

Till RIM 2023 skickade Svenska Parasporthögskolan in en motion om behovet av att mäta effekter av inkludering och kompetensstöd.

Beslutet lød: *”Att uppdra till RS att tillsammans med Parasporthögskolan och Dövidrottsförbundet ta fram indikatorer för årlig utvärdering, effektmätning samt konsekvensanalys av inkludering av parasport, inom såväl idrottsrörelsen i stort som SF, i syfte att långsiktigt säkerställa ett kvalificerat stöd för parasportens utveckling”.*

3.2 Uppdraget

I RF och SISU:s arbete för idrott för personer med funktionsnedsättning har den strategiska gruppen skapat en arbetsgrupp våren 2024 för att arbeta med beslutet från RIM 2023 och gett gruppen i uppdrag att ta fram indikatorer för inkludering av personer med funktionsnedsättning inom idrotten. Arbetsgruppen har bestått av två personer från Svenska parasporthögskolan och en person från Riksidrottsförbundet. Sedan hösten 2024 har representanter från Dövidrottsförbundet varit med och färdigställt förslaget som presenteras i denna rapport.

Vid sidan om detta uppdrag har Centrum för idrottsforskning⁶ ett regeringsuppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken inom idrottsområdet. Detta uppdrag är långsiktigt och omfattande men innebär att de också tar fram indikatorer på området.

Det som skiljer vårt uppdrag med Centrum för idrottsforskning är att de även inkluderar personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning i sin definition av funktionsnedsättning.

3.2.1 Avgränsningar

Detta dokument omfattar personer med funktionsnedsättning i enlighet med [RF:s definition från 2022](#).

- rörelsenedsättning
- synnedsättning
- intellektuell funktionsnedsättning
- hörselnedsättning

Det omfattar inte målgruppen med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

⁶ idrottsforskning.se | Aktuell & användbar kunskap om idrott, hälsa och träning



3.2.2 Företeelse vi vill mäta

För att starta arbetet började arbetsgruppen med att diskutera vad det är som ska mätas. Med avstamp i motionen och beslutet från RIM 2023 var det tydligt att det är inkludering av personer med funktionsnedsättning i idrottsrörelsen.

Nedanstående utgångspunkter var viktiga för framtagandet av indikatorer:

- Parasportförbundet har tidigare använt begreppet inkludering av idrotter i den process där vissa specialidrottsförbund tar över idrotter från Parasportförbundet exempelvis parafriidrott har tagits över av Friidrottsförbundet. Detta kallas nu ansvarsförflyttning och ingår i det övergripande begreppet inkludering av personer med funktionsnedsättning.
- Med funktionsnedsättning menas rörelsenedsättning (R), synnedsättning (S), intellektuell funktionsnedsättning (I) och hörselnedsättning (H). Parasport Sveriges tre målgrupper är rörelsenedsättning, synnedsättning och intellektuell funktionsnedsättning. Dövidrottsförbundet som representerar målgruppen med hörselnedsättning.
- Svenska Dövidrottsförbundets målgrupp, personer med hörselnedsättningar, är representerad både inom dövidrotten och inom idrottsrörelse i stort. Hörselnedsättning omfattar ett brett spektrum av variationer, vilket innebär att behoven varierar från individ till individ. Den gemensamma nämnaren för gruppen är dock behovet av anpassad kommunikation. För att uppnå full inkludering är möjligheten till obehindrad kommunikation avgörande. Detta behov är en central del av det övergripande begreppet inkludering av personer med hörselnedsättningar och genomsyrar förbundets arbete.
- Inkludering i idrotten handlar i den här kontexten om att skapa förutsättningar, möjligheter eller en miljö där personer med funktionsnedsättning känner sig välkomna, respekterade och delaktiga i idrottsrörelsen. Inkludering är ett stort begrepp och är ofta en känsla som en person har. Det är svårt att mäta inkludering med hjälp av kvantitativa data, istället behövs mer kvalitativa datainsamlingar som är mer tidskrävande. Det vi kan mäta med kvantitativa data är mångfalden. Majoriteten av de indikatorer som föreslås i denna rapport mäter mångfald snarare än inkludering.

3.2.3 Förändringsteori som grund

Inom effektmätning används förändringsteori⁷ som en grund för att kunna mäta effekt. Förändringsteorin är det verktyg som används i de nya standarderna för mätning av sociala och miljömässiga effekter, SS 29000:2024 och SS 29001:2024. I arbetet med

⁷ En förändringsteori förklarar kedjan från resurser till aktiviteter till de tänkta resultataktiviteterna medför.



att ta fram indikatorer har arbetsgruppen tagit fram en övergripande teori för att underlätta att hitta de bästa indikatorerna.

Förändringsteorin har utgått från följande områden i strategi 2025 och med tydlig koppling till utvecklingsresorna:

- Svensk idrott ska vidareutvecklas, samverka med andra aktörer och ge goda möjligheter att idrotta i förening.
- Svensk idrott ska vidareutveckla verksamheten så att barn, unga, vuxna och äldre väljer att idrotta i förening under hela livet.

Förändringsteorin är ett verktyg som arbetsgruppen använt för att operationalisera målen och se vad som behöver följas upp. Teorin är väldigt övergripande och har utvecklingspotential. Arbetsgruppen har inte fokuserat på de antaganden som görs i kedjan, det är något som kan behöva göras för att förändringsteorin ska bli användbar framöver.

3.2.4 Tillgänglig data

Efter att det fanns en samsyn kring vad som skulle följas upp och förändringsteori utvecklats, gjordes en kartläggning av den data som finns tillgänglig att tillgå i nuläget. Den tillgängliga data som är relevant för området kan komma att förändras och ny data kan tillkomma. I arbetet med att ta fram indikatorer är en viktig parameter stabilitet över tid.

- 1) LOK-stödsstatistik - 26 år och uppåt (registerbaserade, kontinuerligt, stabila då det finns ekonomiska incitament).
- 2) "Aktiv i idrott" – ej stabil, ska fasas ut och ersättas med olika rollkategorier.
- 3) SISU:s statistik om arrangemang, frikoden uppdelat per SF (antal arrangemang, antal deltagare, antal studietimmar). Den uppgifter som kan tas fram är registerbaserade, kontinuerliga medan stabilitet är sådär då risken finns att vissa eventuellt glömmes/inte använder frikoden).
- 4) Undersökningarna av levnadsförhållanden, ULF (SCB, 2023, regelbundet varje år, urvalsundersökning, 16 år-, 20 000 i urval). Självskattning av funktionsnedsättning görs och kan delas upp.
- 5) Barns levnadsförhållanden (Barn-ULF, SCB, 2023, regelbundet var tredje år, urvalsundersökning, 30 000 i urval). I undersökningen riktad till barn (12-18 år) finns en fråga om de idrottar i en förening/klubb som går att dela upp på personer med funktionsnedsättning i jämförelse med andra.
- 6) I undersökningen "Svenska folkets motions- och tävlingsvanor" ställdes 2013 en fråga om respondentens funktionsnedsättning vilket möjliggjorde en särskild rapport om målgruppens motions- och tävlingsvanor (SCB, urvalsundersökning engångstillfälle).

Datakällor för målgruppen är begränsad för en heltäckande uppföljning. Dock finns det datakällor med potential till förbättring.



- SCB utvärderar sin definition av funktionsnedsättning och möjligheter att gruppera på annat sätt, exempelvis att rörelsenedsättning blir en grupp, hörselnedsättning en grupp osv. Detta skulle gynna den uppföljning som föreslås.
- MUCF följer upp ungdomspolitiken där en indikator om ungas fritid ingår dock går det endast att bryta ner på kön och inte funktionsnedsättning. En extra satsning gjordes 2023 där funktionsnedsättning var med. Kanske skulle det kunna gå att få dem att alltid ha med funktionsnedsättning.
- MFD följer upp funktionshinderpolitiken och har nu uppdrag tillsammans med CIF att titta på idrottsområdet. De ska ta fram indikatorer som hjälper uppföljningen som presenteras i detta dokument.
- Aktiv idrott – när aktiv idrott nu fasas ut finns möjligheter att utveckla ett system som bättre samlar in data från målgruppen. Där detta dokument kan användas som ett verktyg i den utvecklingen.

3.3 Vad är en indikator och varför är de viktiga för att följa arbetet?

En *indikator* är ett kvantitativt mått som används för att följa förändringar inom ett specifikt område över tid. Den ger information om vilken riktning ett område utvecklas och kan hjälpa oss att förstå varför denna utveckling sker. För att få en fullständig bild behöver dock en indikator kompletteras med ytterligare information som kan ligga till grund för mer kvalitativa analyser och bedömningar (ex. konsekvensanalys).

Indikatorer är viktiga verktyg för att mäta och följa upp insatsers på förväg uppsatta mål. En bra indikator bör vara stabila över tid, alltså statiska, dock kan dessa utvecklas om verksamheten eller datakällor förändras. Exempelvis håller SCB på att utveckla en modell för att kartlägga kategorin personer med funktionsnedsättning utifrån deras register. De ska ge ett förslag på modell till regeringen inom ett år, vilket kan leda till nya möjligheter att samla in data inom området.

När det gäller området funktionsnedsättning finns det i nuläget relativt få indikatorer. Riksidrottsförbundet tar fram "Antal deltagartillfällen för funktionsnedsatta (LOK-stöd, se nedan).



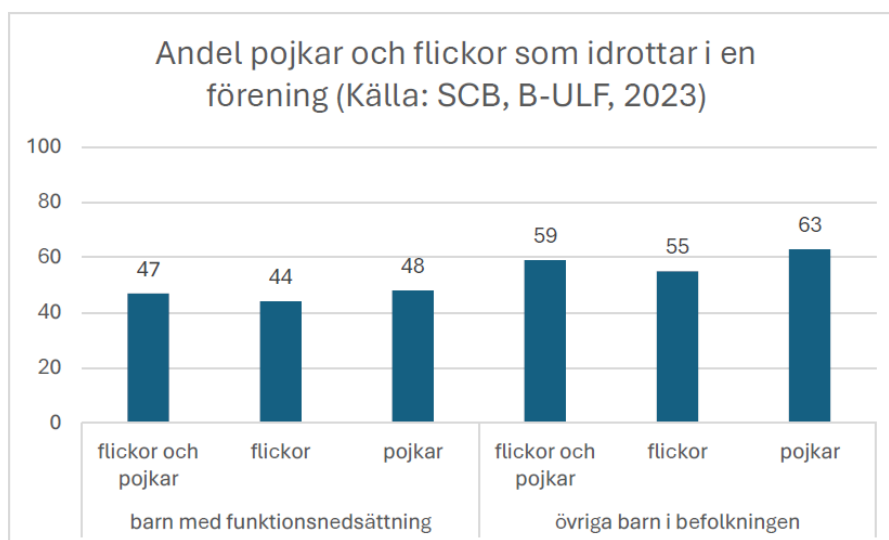
Antal deltagartillfällen för funktionsnedsatta (LOK-stöd) år 2015–2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Para-sport	236 721	235 356	224 313	211 733	210 092	101 958	76 502
Döv-idrott	49 950	60 737	61 552	61 659	67 711	45 642	51 032
Övriga SF	328 284	325 644	381 616	341 069	331 782	218 343	204 129
Totalt	614 995	621 737	667 481	614 461	609 585	365 943	331 663

Källa: LOK-stöd

Utmaningen med denna indikator är att det för föreningarna inte finns incitament att redovisa huruvida personer med eller utan funktionsnedsättning deltar i aktiviteten när det gäller barn unga upp till 25 år. Detta innebär att det kan “gå trender” i hur aktivt ledare anger detta i aktivitetsrapporteringen. Däremot finns ekonomiska incitament att ange antal personer med funktionsnedsättning från 26 år och uppåt.

I SCB:s barn-ULF finns det en fråga om idrottande i förening. Undersökningen görs var tredje år och visar på att barn med funktionsnedsättning i längre grad idrottar i förening än övriga barn i befolkningen. SCB ser nu över sin definition av barn med funktionsnedsättning, vilket kan komma att påverka jämförbarheten över tid. Nästa gång undersökningen genomförs är för 2026.



Det är av vikt att ta fram indikatorer för området funktionsnedsättning, utifrån dels ett inkluderingsperspektiv, dels för att kunna mäta och följa det arbetet som nu sker inom idrottsrörelsen. Genom att utveckla indikatorer kan vi alltså få en bättre förståelse för



hur arbetet på området funktionsnedsättning utvecklas och vilka insatser som är mest effektiva. Detta i sin tur kan bidra till att förbättra villkoren och möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta både som utövare och ledare inom idrottsrörelsen.

3.3.1 Olika typer av indikatorer

Det finns olika typer av indikatorer och en blandning av dessa är att föredra för att få en helhetsbild över utvecklingen. Nedan beskrivs de typer av indikatorer som har använts i vårt förslag.

- *Strukturindikator* – avser de resurser som finns till förfogande exempelvis lokaler, personal, kompetens, riktlinjer, utrustning och andra påverkbara förutsättningar.
- *Processindikator* – avser de aktiviteter som genomförs och kvalitén i utförandet
- *Resultatindikator* – utfall från beslutade mål för målgruppen
- *Utvecklingsindikator* – viktiga att följa upp men där data saknas idag.
(Källa: Socialstyrelsen)

3.3.2 Förslag på indikatorer:

1. andel deltagare med funktionsnedsättning på prova-på aktiviteter
2. andel ledare som har deltagit på grundläggande utbildning inom området idrott för personer med funktionsnedsättning.
3. andel tillgängliga idrottsanläggningar för målgrupperna R, S, I, H
4. A. andel aktiva paraidrottare i idrottsförening
B. andel aktiva dövidrottare i idrottsförening
5. A. andel föreningar med verksamhet för målgrupperna R, S, I och H
B. målgrupperna R, S, I H känner sig trygga.
6. andel idrottsförbund som befinner sig på nivå 1, 2 och 3.⁸
7. andel personer med funktionsnedsättning på ledarpositioner inom idrottsrörelsen

3.3.3 Indikator nr 3 andel tillgängliga idrottsanläggningar för R, S, I, H

I en tidigare utredning av indikatorer för idrotten lade utredaren fram ett förslag att mäta andelen tillgängliga anläggningar för personer med funktionsnedsättningar (Börjesson 2008). Detta är en indikator vi återigen vill föreslå då tillgängligheten till en idrottsanläggning är avgörande för att kunna delta i idrotten och känna sig välkommen in till idrotten. Vi föreslår därför att RF i sin kommunenkät ställer frågor

⁸ Indikatorn gäller endast Svenska Parasportförbundet. Dövidrottsförbundet genomför en kartläggning om behovet av kompetensstöd för idrott för personer med hörselnedsättningar. Det kan komma att bli aktuellt att även nivåskattningar, likhet med Svenska Parasportförbundet, kan komma att inkluderas i indikatorn längre fram.



om tillgänglighet vid anläggningar. Som komplement kan eventuellt SKR också ha information om tillgängligheten till idrottsanläggningar. Om informationen finns på SKR har inte arbetsgruppen utrett.

3.3.4 Indikator nr 4 A och B andel aktiva paraidrottare/dövidrottare i idrottsförening

Denna indikator kanske är den viktigaste att följa över tid men också en komplex indikator när det kommer till inhämtning av data. Bristen på heltäckande data är ett problem. Endast LOK-stödet ger inte en heltäckande bild av andel aktiva med funktionsnedsättning. SCB:s undersökningar har en bredare definition på funktionsnedsättning än vad idrotten har. Men det sker förändringar hos SCB, samtidigt som fler organisationer (CIF, MFD) arbetar för att ta fram indikatorer för aktiva med funktionsnedsättning i idrottsförening och här finns en chans att ta fram ett datainsamlingssystem som kan användas gemensamt över tid. Det behövs bättre data här och RF, Parasport Sverige, Dövidrottsförbundet, CIF, MFD och SCB bör kunna samarbeta för att kunna inhämta den data som behövs för att kunna mäta indikatorn.

3.3.5 Indikator nr 5B målgrupperna R, S, I, H känner sig trygga

Trygghet är en viktig fråga inom idrotten idag. Då personer med funktionsnedsättning ofta är en målgrupp som är mer sårbar är det ännu viktigare att följa upp trygghetsfrågor. Arbetsgruppen har inte kännedom om datainsamling för uppföljning av trygghetsfrågor generellt inom idrotten, men vill föreslå att detta kanske bör finnas och att det då bör gå att dela upp på olika målgrupper där personer med funktionsnedsättning är en grupp.

Utöver detta föreslår vi att det görs en kvalitativ undersökning där aktiva med funktionsnedsättning i en idrottsförening får svara på frågor kring trygghet och delaktighet. Nedan är ett förslag på frågeställningar som skulle kunna användas vid kvalitativ undersökning:

- Hur upplever deltagare med funktionsnedsättning sin möjlighet att delta på lika villkor?
- Vilka barriärer eller utmaningar upplever de inom idrottsrörelsen (fysiska, sociala eller ekonomiska)?
- Hur upplever de relationen till tränare, ledare och andra deltagare?

Vi tror på att prata med målgruppen för att få en djupare bild av utvecklingen än vad endast kvantitativ data kan bidra med.



3.3.6 Indikator nr 7 andel personer med funktionsnedsättning på ledarpositioner inom idrottsrörelsen

Grunden i idrotten är de aktiva idrottarna i en idrottsförening. Ovan indikatorer har fokuserat på de aktiva och ledarna som behövs för att kunna bedriva träning. Men att det finns personer med funktionsnedsättning på flera positioner inom idrotten leder till en ökad representation av målgruppen och fler möjligheter att lyfta målgruppens intressen. Därför föreslår arbetsgruppen en indikator där vi mäter hur många tränare och styrelsemedlemmar med funktionsnedsättning det finns inom idrottsföreningar och idrottsförbund?

Denna del i rapporten ger förslag på förändringsteori och indikatorer för uppföljning av inkludering av personer med funktionsnedsättning. Dessa kan användas vid effektmätning, konsekvensanalys och utvärdering men detta dokument beskriver inte hur dessa mätningar och analyser utföras då det är ett större arbete än som ryms i arbetsgruppens uppdrag för att ta fram indikatorer.

4. Kompetenslyftet – riktat mot SF 2023-2024

Under 2022 gjorde Svenska Paraportförbundet på uppdrag av Riksidrottsförbundet en fördjupad analys av specialidrottsförbundens (SF) behov av kompetens inom paraport. Från och med 2023 och fram till 2024 har SF erbjudits stöd i form av utbildning, processtöd, konsultation, material och nätverk. Det är ett arbete som även kommer att fortsätta under 2025 där det insatser som varit mest avgörande för SF att utveckla paraport inom sitt förbund kommer erbjudas.



På uppdrag av



4.1 Mål med kompetenslyftet

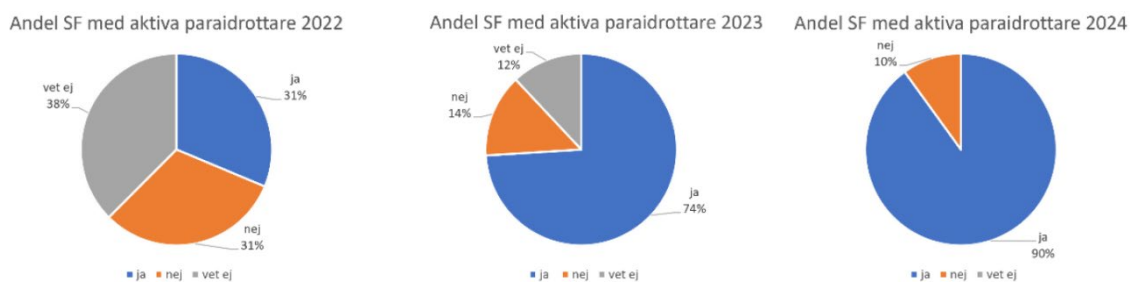
Kompetenslyftets mål var att öka kunskapen kring paraport hos SF och att det skulle ske en utveckling av paraport i förbunden så att fler personer med funktionsnedsättning hittar till idrotten.

4.2 Effekter av kompetenslyftet

77% av förbunden säger att antalet aktiva med funktionsnedsättning har **ökat** sedan Kompetenslyftets start 2023. SF säger att det ökade antalet aktiva beror på ökad kunskap, ekonomiska medel och en ökad synlighet totalt sett i Sverige men även inom det egna förbundet.

SF har även fått skatta hur stor deras kunskap om paraport var innan kompetenslyftet och sedan skatta hur stor deras kunskap är efter kompetenslyftet. (De fick skatta sig själva på en sjugradig skala där 1 var mycket låg och 7 var mycket hög)

Resultatet visar att Kompetenslyftet har ökat kunskapen hos de som tagit del av kompetenslyftets insatser med 1,4 enheter från 4,3 till 5,7 på den sjugradig skalan. SF har under 3 års tid fått frågan om de har aktiva paraidrottare i förbundet och här har det skett en tydlig förändring. I kartläggningen från 2022 svarade 31% ja på frågan. 2023 svarade 74 % ja på frågan och 2024 svarar 90% ja på frågan. Andel SF som svarar vet ej har gått från 38% till 0 % 2024. Även om majoriteten av SF vittnar om att antalet aktiva ökat så tror vi kanske inte att det är en ökning av aktiva som är den enda anledningen bakom dessa siffror. Vi tror att utvecklingen också beror på en ökad kunskap om vem som är en paraidrottare och att många SF har gjort egna kartläggningar bland dess medlemmar för att ta reda på om det finns paraidrottare och därmed fått en ökad kunskap om hur det ser ut bland deras aktiva.



Sedan Kompetenslyftets start har SF delats in i fyra olika nivåer från 0 till 3 där 0 är de som ingen parasportverksamhet har och tre är de som har en väl utvecklad parasportverksamhet. Skattningen följer en nivåskattningsmodell med 16 indikatorer.

Nuläge december 2024 är att totalt 16 SF har förflyttat sig upp en nivå. 35 SF är kvar på samma nivå varav 7 är på den högsta nivån och kan därmed inte flyttas upp. Den stora förflyttningen har skett från **nivå 2 till nivå 3**. På nivå 3 hittar vi **16 SF**. (7 st 2023)

4.3 Insatser riktade mot SF under åren 2023-2024:

Totalt har 32 insatser erbjudits SF. Exempel på de som skattats högst i utvärdering

- Processtöd med kontaktperson från Parasport Sverige
- Synklassificering av paraidrottare
- Nätverksträffar: SF erfarenhetsutbyte digitala ”kluster”
- Workshop: Klassificering avancerad nivå
- Tematräff: Från projekt till förbundsförankring
- Utbildning: Paraidrottarens hälsa och prestation
- Tematräff: Klassificering grund
- Processtöd: Special Olympics

Läs mer om genomförda insatser: [Redan genomförda insatser | Parasport Sverige](#)
Hela utvärderingen för Kompetenslyftet 2023 - 2024 finns som Bilaga.



5. Kompetensstöd riktat mot RF-SISU distrikt

En uppföljning har under 2024 gjorts av den tidigare kartläggning som genomfördes bland alla RF-SISU distrikt 2023. Detta för att följa upp utvecklingen kring kompetensstöd och regional samverkan samt för att få en helhetsbild över de behov och den utveckling som sker. Kartläggningen av RF-SISU distriktens arbete och framtida ambitioner inom området idrott för personer med funktionsnedsättning har haft följande mål:

- Att ta fram ett bra underlag om distriktens verksamhet för målgruppen i dag samt deras behov av stöd för att utveckla densamma.
- Underlag för att tydliggöra möjlig regional samverkan, roller och ansvar för kompetensstöd idrott för personer med funktionsnedsättning.
- Att få ett bra beslutsunderlag inför RS fördelning av medel kopplat till idrottens strategi 2025 för en trygg och inkluderande idrott.

5.1 Bakgrund

- Kartläggning och analys kring behov av kompetensstöd, organisering och samverkan genomfördes under 2023 bland alla 19 RF-SISU distrikt.
- En uppföljningsenkät gällande nuläge av organisering och samverkan genomfördes av 17 av 19 RF-SISU distrikt.
- En självskattningsmetod gällande samverkan, roller och ansvar genomfördes av 18 av 19 RF-SISU distrikt.
- 85 idrottsföreningar från alla 19 RF-SISU distrikt svarade på en enkät gällande deras behov av kompetensstöd.
- Ordinarie träffar för DC och VC har nyttjats för att inhämta underlag för kartlägningsarbetet.
- Referensgrupp med representanter från 5 RF-SISU distrikt har bidragit i samtal och för inhämtning av underlag och goda exempel.
- Inom ramen för befintlig struktur för Samverkansmodellen har vi tagit del av arbetet där ett SF, RF-SISU distrikt och ett antal para-koordinatorer har mötts för att hitta former för regional samverkan kopplat till ett specifikt processtöd.
- Insamlingsmetoderna har kompletterats med befintlig statistik inom området som finns tillgänglig på RF och SISU.

**Tabell** LOK-stöd för personer med funktionsnedsättning 2021–2023⁹

2023	Deltagartillfällen
Parasport	137 670
Dövidrott	75 590
Övriga SF	293 731
Totalt	506 991

2022	Deltagartillfällen
Parasport	127 087
Dövidrott	64 744
Övriga SF	269 220
Totalt	461 051

2021	Deltagartillfällen
Parasport	76 502
Dövidrott	51 032
Övriga SF	204 129
Totalt	331 663

5.2 Analys och resultat

Baserat på de insamlade uppgifterna ovan så har materialet sammanställts och analyserats. Ambitionen har varit att på bästa sätt kombinera ren statistik och hårda data med de nyanser och beskrivningar som framkommit under processens gång.

- Samtliga distrikt ser fortsatt arbetet med idrott för personer med funktionsnedsättning som en viktig del av deras basuppdrag, vilket idag stöds ekonomiskt via verksamhetsstöd Strategi 2025.
- Distrikten uttrycker att det är viktigt att utveckla långsiktiga strategier för att stödja idrott för personer med funktionsnedsättning. Sammanfattningsvis betonar distrikten att ekonomiska medel är viktiga för att kunna fortsätta och vidareutveckla arbetet med idrott för personer med funktionsnedsättning på ett hållbart och långsiktigt sätt. Det kan också konstateras att det har skett en ökad prioritering och medvetenhet gällande denna målgrupp inom inkluderande idrott.
- Samverkan mellan RF-SISU distrikt och Svenska Paraportförbundets SDF varierar, men överlag rapporterar många RF-SISU distrikt om väl fungerande

⁹ Antal deltagartillfällen för Parasport och Dövidrott för 2021 och 2022 har uppdaterats jämfört med tidigare års rapporter. Skillnaden är att deltagartillfällen som inte aktivt redovisats som "funktionsnedsättning" inte räknats med.



eller god samverkan med Parasportdistriktet och andra SDF och att det är av stor vikt för det regionala arbetet.

- Distrikten poängterar att det också behöver finnas en plan för vilket stöd som kan fås där regional samverkan inte fungerar med SDF parasport. De efterlyser i sorteringsarbetet också en tydlig definition av vad andra SF och dess SDF ska ha för roller och ansvar kopplat till idrott för personer med funktionsnedsättning.
- Flera distrikt har etablerat gemensamma arbetsgrupper eller styrgrupper för att hantera idrott för personer med funktionsnedsättning.
- Distrikten arbetar fortsatt med att öka kompetensen hos sina medarbetare för att bättre kunna stödja föreningar och SDF gällande idrott för personer med funktionsnedsättning.

Dessa framsteg visar på en positiv utveckling och ett ökat engagemang för att fortsatt stödja och skapa förutsättningar gällande idrott för personer med funktionsnedsättning. Det framgår också att den övergripande ramstrukturen och innehållet i kompetensstöd bör vara tydligt och enhetligt över hela landet, samtidigt som det kan finnas variationer i vem som utför uppgifterna på distriktsnivå, beroende på lokala förutsättningar och samarbeten.

5.3 Distriktens struktur för arbetet och samverkan

Distrikten anser fortsatt att arbetet med idrott för personer med funktionsnedsättning är en del i enlighet med Strategi 2025 och dess utvecklingsresor, för en trygg och inkluderande idrott. Utifrån nuläge så har flera distrikt anställda med specifik sakkunskap eller särskilt ansvar kring frågor inom idrott för personer med funktionsnedsättning. Tjänstgöringsgraden varierar, men det finns en tydlig trend att ha dedikerade resurser för detta område.

- Det finns en generell önskan om tydligare riktlinjer och rollfördelning kring samverkan mellan RF-SISU distrikten och Svenska Paraportförbundets SDF.
- Många distrikt ser behovet av att ha personal med sakkunskap anställd och att utbilda övrig personal för att kunna ge ett brett stöd.
- Samverkan med Parasportdistriktet varierar mellan distrikten. Vissa distrikt rapporterar väl fungerande samverkan med regelbundna gemensamma möten och aktiviteter, medan andra har mindre eller ingen samverkan alls.
- Distrikten genomför gemensamma aktiviteter som utbildningar, prova-på-dagar och föreningsbesök.



10 av 19 distrikt	Väl fungerande samverkan
3 av 19 distrikt	God eller relativt god samverkan
5 av 19 distrikt	Till viss del eller inte någon samverkan alls
1 distrikt	Har ej angett

Samverkan med andra specialidrottsförbunds SDF är också varierande. Vissa distrikt har god samverkan med flera SDF inom specifika idrotter, medan andra distrikt har begränsad samverkan. Exempel på ett systematiskt och strukturerat samverkansarbete kopplat till personer med funktionsnedsättning sker inom ramen för Samverkansmodellen. Detta baseras på ett framtaget idrottsspecifikt processtöd som klargör utgångspunkten för samverkan och ansvarsfördelningen gällande stöd till föreningar.

- 4 av 19 distrikt har i dagsläget gemensamma samverkansplaner/dokument för arbetet mellan RF-SISU distrikt och parasportdistrikt.
- 6 av 19 distrikt har i dagsläget gemensamma styrgrupper/arbetsgrupper inom detta område. Detta gällande RF-SISU distrikt och parasportdistrikt.

5.4 Föreningars behov av kompetensstöd

Av de 85 svarande föreningarna har följande angett sina medlemsförbund:

- 16 föreningar är medlemmar i Svenska Paraportförbundet
- 25 föreningar är dubbelanslutna till Paraportförbundet och ett eller fler andra förbund.
- 44 föreningar är anslutna till annat SF än till Paraportförbundet, varav en förening är ansluten till Dövidrottsförbundet.

Många föreningar efterfrågar stöd för att ta fram rekryteringsplaner för både aktiva och ledare. Detta visar på ett behov av strukturerade strategier för att attrahera och behålla medlemmar och ledare.

Föreningar behöver processtöd när de ska starta eller utveckla verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Detta inkluderar hjälp med att hitta rätt former för samverkan och att navigera i byråkratiska processer.

Flera föreningar efterfrågar samordnade rekryteringsinsatser för att nå ut till målgrupperna. Det finns ett stort behov av utbildning för ledare inom områden som parasportens grunder, ledarskap och bemötande, samt målgruppsspecifik kunskap om olika funktionsnedsättningar.



Föreningar vill ha stöd för att utveckla ledare och aktiva med specifik kunskap och färdigheter inom dessa olika områden. Föreningar efterfrågar också pedagogiskt stödmaterial och praktiskt stöd för ledare. Många föreningar nämner behovet av ekonomiskt stöd för renovering och nybyggnation av anläggningar.

Projektstödsansökningar för anläggningar är också ett återkommande tema. Det finns ett behov av påverkansarbete på lokal nivå, särskilt när det gäller idrottspolitisk påverkan kopplat till tillgängliga anläggningar och ytor. Tydlig kommunikation och samverkan är avgörande för att föreningarna ska kunna navigera och få det stöd de behöver.

5.5 Distriktens behov av stöd

Sammanfattningsvis visar jämförelsen sedan kartläggningen som gjordes av RF-SISU distriktet 2023, att de behov och förväntningar som uttrycktes i föregående underlag fortfarande är aktuella och relevanta.

Distriktet fortsätter att efterlysa nationell samordning, centralt kompetensstöd och utbildningsinsatser för att regionalt kunna utveckla arbetet med idrott för personer med funktionsnedsättning på ett hållbart och långsiktigt sätt. Det läggs också stor vikt av en återkommande tydlig kommunikation för både det centrala och det regionala arbetet med kompetensstöd, både internt och externt.

Distriktet lyfter också behov framåt i tid om att kunna mäta och följa upp verksamhet kopplat till idrott för personer med funktionsnedsättning på ett tydligare sätt än hur det fungerar idag.

5.5.1 Kompetensstöd och Utbildningsinsatser

Behovet av kompetensstöd och utbildningsinsatser för både egen personal och för föreningar och SDF är fortsatt stort. Distriktet arbetar med att utveckla och genomföra utbildningar, men ser behov av ytterligare stöd och resurser. Pedagogiskt stödmaterial: En extra genomlysning inom utbildningsområdet har visat ett återkommande behov av pedagogiskt stödmaterial, såsom bildstöd. Detta behov finns hos SF, RF-SISU distrikt och idrottsföreningar. Inom inkluderande idrott kan detta ses som att det som är nödvändigt för några är bra för alla.

5.5.2 Utbildning och folkbildning

Distriktet arbetar aktivt med att tillhandahålla och utveckla utbildningar, men ser fortsatt behov av stöd och resurser för att möta dessa behov effektivt. De identifierade interna behoven inkluderar utbildning inom ledarskap, bemötande, pedagogik och metodik, tillgänglighet, inkludering, målgruppspecifik kunskap samt kompetens kring



dövidrott och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Distrikten efterfrågar fortsatt utbildningar som täcker dessa områden, inklusive en enklare och mer praktisk utbildning för att starta verksamhet i föreningar.

5.5.3 Externt utbildningsbehov

Behovet av utbildning för SDF och IF är fortsatt stort. Distrikten genomför utbildningar som Parasportens grunder och flera tillhandahåller utbildning och kompetensstöd i samarbete med parasportdistrikten.

5.5.4 Folkbildningsinsatser

Statistik gällande slutrapporterad kursverksamhet för 2024:

Totalt antal utbildningar i Parasportens grunder:

- 32 kurser genomförda i 14 av 19 distrikt.

Totalt antal utbildningar i Bemötande och tillgänglighet:

- 1 kurs genomförd i 1 av 19 distrikt.

Processtöd för start och/eller utveckling i förening enligt tre specifika studieplaner: under 2024

- Inkluderande idrott för personer med funktionsnedsättning, dialogduk.
- Inkluderande idrott för personer med funktionsnedsättning, lärgruppsplan
- Parabollen
- 16 processer genomförda i 7 av 19 distrikt och som nådde 173 deltagare.
- 61 lärgrupper genomförda i 14 av 19 distrikt som totalt nått 438 deltagare.

Notera att det, utöver dessa tre specifika studieplaner, har genomförts ytterligare utbildnings- och folkbildningsverksamhet med andra studieplaner som kan ha nyttjats inom detta område.



6. Kartläggning av behovet för kompetensstöd för idrott för personer med hörselnedsättningar

6.1 Inledning

Idrottsrörelsen i Sverige på vilar på grundidén att alla ska ha möjlighet att delta och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar (Riksidrottsförbundet, 2021). För döva och hörselskadade krävs ofta anpassningar och ökad kunskap för att skapa en inkluderande och jämlik idrottsmiljö. Svenska Dövidrottsförbundet (SDI) representerar en bred grupp aktiva – från döva som har teckenspråk som förstaspråk till hörselskadade som använder hörselsteknik eller talad kommunikation. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att många döva och hörselskadade också är anslutna till andra specialidrottsförbund (SF) – inte bara Svenska Dövidrottsförbundet.

Mot bakgrund av Riksidrottsförbundets beslut att stärka kompetensstödet för idrott för personer med funktionsnedsättning har SDI fått i uppdrag att kartlägga nuläge och behov. Rapporten du håller i är resultatet av detta arbete. Syftet är att ge en överblick av hur landets SF och RF-SISU distrikt arbetar med idrott för döva och hörselskadade, vilka utmaningar de möter och vilket stöd och vilka resurser de efterfrågar. Döva och hörselskadade idrottsutövare är ingen enhetlig grupp. Vissa har teckenspråk som sin primära kommunikationsform, medan andra använder sig av talad svenska eller en kombination av olika metoder. Oavsett vilken språklig eller teknisk lösning som används krävs ofta medvetna anpassningar för att alla ska kunna idrotta på lika villkor. Genom att satsa på kunskapshöjning, gemensamma strategier och starkare samverkan mellan förbund, distrikt och föreningar kan vi skapa en mer tillgänglig idrottsmiljö för alla – oavsett om idrottandet sker via Svenska Dövidrottsförbundet eller andra SF inom den breda, gemensamma idrottsrörelsen.

6.2 Bakgrund

Utifrån RIM 2021 och 2023 beslutade Riksidrottsstyrelsen i januari 2024 att ge Dövidrottsförbundet i uppdrag att, inom ramen för Kompetensstöd för idrott för personer med funktionsnedsättningar, genomföra en kartläggning av nuläge och behov av kompetensstöd. Kartläggningen har fokuserat på idrott för personer med hörselnedsättningar och har riktats till såväl specialidrottsförbund (SF) som RF-SISU distrikt och den tydliggör vilka behov av kompetensinsatser som finns inom idrotten, kopplat till idrott för personer med hörselnedsättningar. Rapporten publiceras i sin helhet som bilaga och sammanfattas i detta kapitel.



6.3 Målgruppen personer med hörselnedsättningar

Personer med någon form av hörselnedsättning utgör en stor och mångfacetterad grupp i Sverige, med omkring 1,5 miljoner individer som lever med någon form av hörselnedsättning (Hörselskadades Riksförbund (HRF), 2017). Det motsvarar cirka 15 % av befolkningen. Gruppen inkluderar personer med varierande grad av hörselnedsättning, från lättare svårigheter att uppfatta vissa ljud till total dövhet. Sen ingår också tinnitus och ljudkänslighet i gruppen, där det finns betydande överlapp mellan de som är hörselskadade och de som har tinnitus eller ljudöverkänslighet (Folkhälsomyndigheten, 2021). Av dessa har omkring 500 000 personer en så pass allvarlig hörselnedsättning att det påverkar deras vardag.

Hörselnedsättning är också en osynlig funktionsnedsättning, vilket innebär att den ofta inte märks för omgivningen. Detta skapar särskilda utmaningar, då behovet av anpassningar och stöd kan förbises eller missförstås, trots att hörselnedsättning har en betydande påverkan på livskvaliteten.

Trots dess omfattning möts döva och hörselskadade ofta med bristande förståelse och anpassning i samhället. Den osynliga karaktären av funktionsnedsättningen förstärker detta, då behovet av tillgänglighet och stöd inte alltid erkänns eller prioriteras (HRF, 2017).

6.3.1 Målgruppens utmaningar

Döva och hörselskadade möter betydande utmaningar i samhället som påverkar deras inkludering och delaktighet. En av de största barriärerna är kommunikationen. Enligt Hörselskadades Riksförbund (2017) saknas ofta anpassningar, såsom textning, teckenspråkstolkning och hörseltekniska hjälpmedel, i många miljöer. Detta gör det svårt för döva och hörselskadade att delta i viktiga delar av livet, såsom arbete, utbildning och sociala sammanhang.

Sveriges Dövas Riksförbund (2021) beskriver hur brist på teckenspråkstolkning och andra anpassningar ofta leder till att döva riskerar att exkluderas från viktiga samhällsfunktioner. Denna otillgänglighet förstärks av ljudmiljöer som inte är anpassade och en bristande digital tillgänglighet, exempelvis i form av utebliven textning på videomaterial eller avsaknad av visuella signaler.

Stigmatisering är också en stor utmaning. Fördomar om att döva och hörselskadade har begränsade förmågor påverkar deras självförtroende och tillgång till möjligheter. Hörselskadades Riksförbund (2017) påpekar att användningen av hörapparater och andra hjälpmedel ibland undviks på grund av rädsla för att uppfattas som "annorlunda" eller mindre kompetenta. Döva personer som använder teckenspråk kan möta språklig diskriminering, där teckenspråkets status som ett fullvärdigt språk inte erkänns av



samhället, trots att det är en central del av dövas kultur och identitet (Sveriges Dövas Riksförbund, 2021).

Inom utbildning visar forskning från Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021) att brist på anpassade resurser, som lärare med teckenspråkskunskaper eller hörselteknisk utrustning, leder till att döva och hörselskadade elever halkar efter sina jämnåriga. Sociala sammanhang innebär också betydande utmaningar. Hörselskadades Riksförbund (2017) lyfter fram att gruppdiskussioner eller aktiviteter i bullriga miljöer ofta gör det svårt för personer att följa med i samtal, vilket kan leda till isolering och ökad risk för psykisk ohälsa. Enligt Folkhälsomyndigheten (2017) är risken för ensamhet och depression högre bland personer med hörselnedsättning än bland hörande.

Audism är ett begrepp som beskriver förtryck och diskriminering mot döva och hörselskadade. Det kan vara både medvetet och omedvetet och tar sig olika uttryck i samhället. Exempelvis kan audism visa sig genom att dövas perspektiv inte inkluderas i beslut som rör deras behov, vilket leder till otillgängliga miljöer och tjänster. Bristen på erkännande av teckenspråkets status och strukturell marginalisering är också tydliga exempel på hur audism påverkar döva och hörselskadade och förstärker de hinder som nämnts i texten (Grahn, 2024).

Trots dess omfattning möts döva och hörselskadade ofta med bristande förståelse och anpassning i samhället. Den osynliga karaktären av funktionsnedsättningen förstärker detta, då behovet av tillgänglighet och stöd inte alltid erkänns eller prioriteras. Detta kan i sin tur leda till så kallad *minoritetsstress* – en känsla av ökad psykisk belastning hos individer som tillhör en grupp vars behov och rättigheter ofta förbises i majoritetssamhället.

Dessa utmaningar kan också appliceras till idrotten, där bristen på kunskap om döva och hörselskadade samt otillräcklig medvetenhet om individers behov påverkar en idrottares möjligheter att delta och utvecklas på lika villkor. Effekterna av otillgänglighet och exkludering som finns i samhället återspeglas även här och kan få konsekvenser för såväl delaktighet som idrottslig utveckling.

6.4 Metod och svarsfrekvens

Kartläggningen utfördes genom en webbaserad enkät riktad till specialidrottsförbunden (SF) och distriktsförbunden inom RF-SISU. Separata enkäter, med skräddarsydda frågor för vardera gruppen, distribuerades för att utvärdera den rådande situationen och identifiera behovet av kompetensutveckling inom Dövidrott. Vidare syftade enkäten till att bedöma SF:s och RF-SISU distriktens medvetenhet om individer med hörselnedsättning samt att fastställa vilket stöd som är nödvändigt.



6.5 Sammanställning av enkätsvar och fokusgruppsamtal

6.5.1 Nuläge - Var befinner sig SF idag

Enligt enkäten upplever en betydande andel SF begränsad kunskap om Dövidrott. Samtidigt finns det förbund som har arbetat med döva och hörselskadade, antingen tidigare eller i pågående samarbeten med Dövidrotten.

- **Erfarenhetsnivå:** Vissa SF har aldrig tidigare haft kontakt med Dövidrotten, medan andra rapporterar olika former av samarbete och erfarenhetsutbyte.
- **Personal och dedikerade resurser:** 32 SF saknar i nuläget personal som är helt inriktad på Dövidrott eller arbetet med döva och hörselskadade. Däremot har 10 SF personal eller arbetsgrupper inriktade på Parasport, där Dövidrott ingår i uppdraget i viss eller full utsträckning.

6.5.2 Nuläge - Var befinner sig RF-SISU distrikt idag

Kunskap och strategi

Distriktens egen bedömning av sin nuvarande position i fråga om verksamhet för idrott för personer med hörselnedsättning ligger på i genomsnitt 2,8 på en 10-gradig skala.

- **Utbildning:** I 15 av de undersökta distrikten har ingen i personalen gått någon utbildning kring Dövidrott.
- **Personal med Dövidrottsfokus:** Majoriteten av distrikten har ingen medarbetare som jobbar specifikt med Dövidrott. Ofta ingår uppgiften som en del av andra befattningar, till exempel Parasport eller idrott för personer med funktionsnedsättningar. I ett distrikt finns dock en medarbetare som arbetar mer fokuserat på Dövidrott och ser möjlighet att utöka arbetet med, medan ett annat distrikt har en döv medarbetare som regelbundet deltar i möten med dövidrottsföreningar och bidrar med unika perspektiv.

6.5.3 Mål i verksamhetsplaner

En tydlig majoritet av distrikten har ännu inte formulerat specifika mål för idrott för personer med hörselnedsättningar. I stället ingår dessa ofta i övergripande målsättningar kring funktionsnedsättning eller inkluderingsarbete:

Integrerade mål: 11 distrikt låter mål för idrott för personer med hörselnedsättning integreras i övergripande mål för personer med funktionsnedsättningar eller i inkluderingsarbete.



Avsaknad av specifika mål: 7 distrikt saknar uttalade mål helt och hållet.
Undantaget: Ett distrikt särskiljer sig genom att ha tydligt formulerade mål för idrott för personer med hörselnedsättning i sin verksamhetsplan.

6.6 Sammanfattning nuläge

Av de 19 RF-SISU distrikten uppger 14 en god förståelse för RF:s begrepp och definitioner, där såväl idrott för personer med hörselnedsättning samt Dövidrott inkluderats i det övergripande begreppet idrott för personer med funktionsnedsättning.

Nulägesanalysen visar att bristande kunskap och utbildning kring Dövidrott är en genomgående utmaning bland många SF och RF-SISU distrikt. Därmed saknas också ofta dedikerade resurser och personal som kan driva frågan framåt på ett strategiskt och enhetligt sätt. Avsaknaden av tydliga målsättningar för idrott för personer med hörselnedsättningar i verksamhetsplanerna försvagar ytterligare möjligheten till ett konsekvent arbete.

Samtidigt uppger 14 RF-SISU distrikt att de har en tydlig förståelse för de övergripande funktionsnedsättningsbegreppen, vilket ger en bra grund att bygga vidare på.

6.6.1 Genomförda insatser hos SF

Bland de tillfrågade SF uppger 31 att de i nuläget inte vidtar några särskilda åtgärder för att stärka idrott för personer med hörselnedsättning. Däremot har 11 SF genomfört olika insatser – från grundläggande kartläggningar till att utveckla egna program och aktiviteter. Dessa exempel visar på viss handlingskraft, samtidigt som statistiken pekar på att frågan ännu inte är prioriterad hos en majoritet av förbunden.

6.6.2 Genomförda insatser hos RF SISU-Distriktet

Enkäten ställde tre centrala frågor kring hur och i vilken omfattning RF-SISU distrikten samverkar kring Dövidrott:

1. Om distrikten hade samverkat med de två dövidrottsdistrikten som fanns fram till december 2023
2. Om samverkan förekom med andra SDF (Specialdistriktsförbund) kring idrott för personer med hörselnedsättningar
3. Om distrikten deltog i något regionalt nätverk relaterat till Dövidrott

Majoriteten av distrikten svarade nej på samtliga tre frågor, vilket visar på en relativt begränsad kontakt med tidigare dövidrottsdistrikt, ingen regelbunden samverkan med SDF i dessa frågor och ett lågt engagemang i regionala nätverk.



Samtidigt fanns ett par ljusglimtar: två distrikt uppgav att de haft dialog och samverkan med ett av dövidrottsdistrikten, och ett distrikt betonade ett nära samarbete med Parasport Västerbotten, där döva och hörselskadade inkluderas i arbetet.

En annan del av enkäten fokuserade på konkreta åtgärder där distrikten redan involverat personer med hörselnedsättning. Av de svarande uppgav 11 distrikt att de bedrivit en rad olika initiativ – allt ifrån utbildningsinsatser till 'prova-på'-aktiviteter och nära samarbete med föreningar.

Anpassningar i verksamheten: Ett distrikt framhåller hur de löpande anpassar sin fysiska miljö, exempelvis genom installation av hörselslingor, samt att de har initiativ för rekrytering och 'prova-på'-idrott där personer med hörselnedsättning deltar

Nya målgrupper: Ett annat distrikt lyfter att de ofta möter den här målgruppen inom föreningar som arrangerar 65+ idrott, vilket ger en naturlig kontaktpunkt för fortsatta initiativ och samarbeten.

Dessa insatser illustrerar att det trots allt finns goda exempel på hur döva och hörselskadade inkluderas i distriktens verksamhet – men att det än så länge handlar om enstaka initiativ snarare än ett systematiskt arbete över hela landet.

6.7 Vad ser SF och RF-SISU distrikt för behov och stöd

6.7.1 Behov hos SF

I den genomförda enkäten fick representanter från specialidrottsförbunden besvara fem frågor, vars syfte var att kartlägga behovet av ytterligare kunskap och stöd inom fem specifika områden. Respondenterna ombads bedöma sitt behov på en tiogradig skala, där 1 anger ett mycket litet behov och 10 indikerar ett mycket stort behov.



Resultaten, inklusive det genomsnittliga betyget för varje fråga:

Frågeställning	Medelvärde
Kring idrott för personer med hörselnedsättningar	7,5
Kring funktionsnedsättningen dövhet och hörselskada	7,4
Strategier för inkludering av personer med hörselnedsättning	7
Bemötande och förhållningssätt mot/till personer med hörselnedsättning	7,5
Skapa delaktighet inom idrottsverksamheten för personer utifrån deras hörselnedsättning	7,5

I fritextsvaren, där 24 representanter från SF medverkat, framträder en tydlig önskan om förstärkt stöd och fördjupad kunskap för att på bästa sätt inkludera personer med hörselnedsättning i idrottsliga sammanhang. Det efterfrågas bland annat skraddarsydda utbildningsprogram, lättillgängligt och pedagogiskt material samt tydliga riktlinjer som kan stödja föreningarnas arbete med denna målgrupp

6.7.2 Behov hos RF-SISU distrikten

I den genomförda enkäten fick representanter från RF-SISU distrikten besvara fem riktade frågor, utformade för att kartlägga deras behov av mer kunskap och stöd inom fem särskilt utvalda områden. Respondenterna ombads skatta sitt behov på en tiogradig skala, där 1 anger ett mycket litet behov och 10 anger ett mycket stort behov.

Tabellen visar de sammanställda resultaten, inklusive medelvärdet för varje fråga:

Frågeställning	Medelvärde
För att kunna känna sig trygga i att skapa goda förutsättningar för att stötta idrottsföreningar gällande idrott för och med personer med hörselnedsättning	6,3
Gällande Svenska Dövidrottsförbundet	5,9
Gällande idrott för personer med hörselnedsättning	6,9
Inkludering av döva och hörselskadade	6,8
Bemötande och förhållningssätt mot döva och hörselskadade	6,3

En genomgång av svaren från RF-SISU distrikten visar att behovet av utökad kunskap och kompetensutveckling är stort. Distrikten uttrycker önskemål om mer stöd i form av nätverkande, samverkan, handledning och utbildning – i synnerhet kompetens



specifikt inriktad på Dövidrott. Vidare framkommer att distrikten vill ha stöd för att skapa engagemang och etablera tydliga kontaktvägar, såväl som bättre vägledning kring hur man inkluderar och bemöter målgruppen på ett konstruktivt sätt.

6.7.3 Sammanfattning behov

Både SF och RF-SISU distrikten uttrycker ett tydligt behov av ökad kunskap och struktur för att inkludera personer med hörselnedsättning i idrotten. SF skattar sitt behov till runt 7 på en tiogradig skala och efterlyser främst utbildningsprogram, tydliga riktlinjer och hjälpmedel för att anpassa tävlingar och träningar. Dessutom framkommer önskemål om att stärka kommunikationen – exempelvis via textning, mikrofonanvändning och teckenspråkstolkning – samt att tillhandahålla information om hur man kan få tag på och använda dessa verktyg för att säkerställa delaktighet.

RF-SISU distrikten ligger något lägre i självskattade behov, men betonar ändå vikten av mer stöd, samverkan och nätverk för att kunna stötta föreningar. De pekar på att en hög andel döva i vissa distrikt inte alltid får rätt förutsättningar, eftersom resurser och prioriteringar ofta konkurrerar med andra uppdrag. Samtidigt finns en stark vilja att överbrygga kunskapsluckor, inte minst genom att lyfta förebilder och öka dialogen med föräldrar, vården och hörcentraler.

Vi bör även ha i åtanke att organisationernas upplevelse av sitt kompetensbehov inte alltid sammanfaller med hur målgruppen själva upplever situationen, vilket gör dialog och samverkan extra viktigt.

Sammantaget visar denna kartläggning att det krävs mer strukturerad kompetensutveckling, gemensamma riktlinjer och bättre samordning mellan SF, RF-SISU distrikten och Svenska Dövidrottsförbundet. Med rätt anpassningar och utbildningsinsatser kan dövidrotten få en starkare position, vilket ger fler personer med hörselnedsättning möjlighet att delta och utvecklas på lika villkor.



7. Arbetet 2025 och den långsiktiga implementeringen

För att lyckas driva ett långsiktigt utvecklingsarbete i en komplex organisation som idrottsrörelsen krävs en tydlig och attraktiv målbild att sträva emot. Förändringen behöver ske strukturerat och stegvis, genomföras dialog- och erfarenhetsbaserat och kommer att ta tid, antagligen kommer inte idrottsrörelsen enskilt klara av att inkludera idrotter förrän samhället är än mer inkluderat, men vi ska vara en aktiv och bidragande kraft för en inkluderande utveckling.

Under 2023-2024 har återstartsmedel möjliggjort ett fokus och idrottsrörelsen ligger i vissa delar före övriga samhället. En utgångspunkt är att hela utvecklingsarbetet kommer att omfatta cirka fem till sex år från beslutet 2021 med sikte mot en tydlig målbild:

- Det är enkelt för idrottsföreningar att få stöd från RF-SISU distrikten i sitt arbete att skapa förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att delta i träning och tävling. Stödet anpassas efter föreningens behov, föreningsledarnas kunskapsnivå och SF:s strategi. Stödet är likvärdigt oavsett var i landet som idrottsföreningen finns.
- Specialidrottsförbund upplever en förhöjd kunskapsnivå gällande idrott för personer med funktionsnedsättning och vet vart de skall vända sig med en tydlig kartbild som grund.

7.1 Kompetensstöd och kompetenshöjande insatser under 2025

Under 2025 erbjuds SF fortsatt stöd för att stärka kompetens kring idrott för personer med funktionsnedsättning. Utvärderingen för 2024 och de faktorer som gjort störst förflyttning ligger som grund.

Inom ramen för uppdraget att etablera och erbjuda ett kompetensstöd relaterat till idrott för personer med funktionsnedsättning, *för en stegvis förflyttning av stödfunktion*, har ett omfattande arbete med sortering av ansvar genomförts. Detta arbete har resulterat i en kartbild som tydliggör vilken organisation som har ansvar att stödja IF och SF inom respektive område. Målet är att skapa en ökad tydlighet för SF och IF kring vilken nivå av kompetens och stöd som finns inom vilken organisation. Se rubrik 2.2

Under 2025 kommer därför stort fokus att läggas på att förbereda och förankra implementeringen av kompetensstöd utifrån denna kartbild och ansvarsortering.



7.2 Regional samverkan

För att stärka regional samverkan mellan RF-SISU distrikt och Parasportförbundets SDF, och tydliggöra rollfördelningen utifrån framtagna underlag, har en arbetsgrupp etablerats och påbörjat sitt arbete. Under 2025 har ett arbete inletts för att skapa ett underlag som ska underlätta dialogen om hur man konkret ska samverka. På regional nivå bygger man vidare på den befintliga samverkan i syfte att stödja den regionala och lokala utvecklingen.

Denna arbetsgrupp, som samordnas av RF centralt, bestående av representanter från Svenska Parasporthögskolan, distriktsidrottschefer från RF-SISU distrikt och representanter från Parasportens distrikt (SDF) har i uppdrag att utarbeta en övergripande mall för samverkansplan på regional nivå. Mallen bör tydligt kommuniceras och implementeras på alla nivåer.

Regionala samverkansplaner kan sammantaget bidra till ökad tydlighet och långsiktighet i den stegvisa övergången av kompetensstödet, i enlighet med beslut från RF-stämman. Dessa planer bidrar också till att tydliggöra ansvar och roller på en organisatorisk nivå, vilket minskar sårbarheten över tid jämfört med personrelaterade lösningar.

7.3 Kommunikation och information

Arbetet med kompetensstöd har många intressenter och befinner sig i ett intensivt utvecklingskede där roller och ansvar blir tydligare. Kontinuerlig kommunikation och löpande information kommer vara en framgångsfaktor och det är ett arbete som behöver utvecklas med tydlig struktur. Under 2024 skapades en tydligare plats på RF:s hemsida för detta. Den kommer att användas som primär kanal under 2025.



8. Ekonomi och stöd

Sammantaget har RF kunnat fördelat utökat stöd till målgruppen under de senaste åren tack vare tillfälliga resurser i form av återstartsstöd och medel inom ramen för Fritidskortet. Fritidskortsmedlen är förbrukade till och med 2024 och återstartsstödet kan i viss mån fortsatt användas under 2025. För 2026 och framåt finns inte dessa resurser att tillgå utan de statliga medel som kan nyttjas till ändamålet är kopplat till ordinarie statsanslag.

Avseende riktat stöd till gagn för målgruppen är det idag de 26 mkr i Verksamhetsstöd SF idrott för personer med funktionsnedsättning samt 16 mkr till Paralympics som kan räknas in. Sedan finns det andra stöd som SF och RF-SISU distrikt potentiellt sett kan nyttja för att utveckla verksamhet för målgruppen. Organisationsstöden väljer själva SF och RF-SISU distrikt hur det används i verksamheten och verksamhetsstöden i övrigt kan inom ramen för aktuellt stöd även nyttjas till målgruppen. Exempelvis står det SF fritt att använda Verksamhetsstöd SF Barn- och ungdomsidrott till utveckling av idrott för personer med funktionsnedsättning. Detsamma gäller även de projektstöd som fördelas av SF och RF-SISU distrikt där det är möjligt att prioritera ansökningar för denna verksamhet.

8.1 Parasportförbundet

Parasportförbundet har sedan 2018 haft visst ekonomiskt stöd för att bidra till idrottsrörelsens övergripande arbete med idrott för personer med funktionsnedsättning. Först som ett stimulansstöd för att bygga upp ett kompetenscenter (sedan 2021 benämnt kompetensstöd) och sedan en uppdragsersättning för samma ändamål från 2020 och framåt. För 2024 och 2025 har RS fördelat en årlig uppdragsersättning omfattande 2,6 mkr per år med syftet att Parasportförbundet ska stödja och stimulera utveckling av paraidrott genom att erbjuda SF och IF kompetensstöd i samverkan med RF.

Under 2023 och 2024 har Parasportförbundet också erhållit stöd för ett kompetenslyft omfattande 5 mkr per år. Inom ramen för det stödet har Parasportförbundet uppdraget att säkerställa en målinriktad, rådgivande och stödjande roll åt SF i utvecklingen av respektive förbunds parasportverksamhet. Stödet har varit utformat utifrån den kartläggning som gjorts och anpassats för respektive SF.

För 2025 fortsätter arbetet i något mindre skala omfattande 3 mkr vilket också inkluderar medel med koppling till Special Olympics Sverige och det idrottsövergripande arbete för att få fler personer med intellektuell funktionsnedsättning i aktivitet.



Därutöver erhåller Förbundet 20 mkr (16 mkr ordinarie stöd+ 4 mkr ändamålsbestämda medel) för förberedelser och deltagande i Paralympics för 2025 och 2026.

Utöver stöd till Paralympics är det inget stöd som automatiskt fördelas för kommande år. Utifrån beslutet på RIM 2021 är ambitionen alltså att RF och berörda SF ges möjlighet att ta det utökade ansvaret. Ett ansvar som utgår ifrån målsättningen att Fler personer med funktionsnedsättning ska välja att idrotta i förening. Det behöver därför avgöras om det är RF, Parasportförbundet eller en kombination som i sådana fall ska ha ansvaret för att utveckla verksamheten i samverkan med SF de kommande åren.

8.2 Dövidrottsförbundet

Dövidrottsförbundet har för 2024 erhållit en uppdragsersättning inom ramen för arbetet med kompetensstöd. Förbundets uppdragsersättning har syftat till att primärt kartlägga SF (och IF) behov av stöd samt ingå i arbetsgruppen för kompetensstödet. I kartläggningen ska det framgå vilka framtida kompetensinsatser som krävs gentemot målgruppen personer med hörselnedsättning.

För 2025 har ingen uppdragsersättning fördelats till Förbundet.

8.3 Stöd till SF inkluderat återstart och Fritidskort

Sedan 2020 har det fördelats ett särskilt verksamhetsstöd (Verksamhetsstöd SF Idrott för personer med funktionsnedsättning) till förmån för arbete med målgruppen. Cirka 30 SF har årligen tagit del av stödet som syftar till att SF förutsättningar att bedriva och utveckla SF:s och IF:s idrottsverksamhet för personer med funktionsnedsättning i linje med Strategi 2025. Respektive SF:s utvecklingsprocess inom kompetenslyftet ska vara vägledande för SF:s strategiska övervägande för stödets användning. Stödet omfattar idag 26 mkr per år och föreslås fortsatt finnas för kommande år.

Därutöver har SF under perioden 2021–2023 tilldelats återstartsstöd. SF erhöll i december 2021 stöd för att skapa bättre förutsättningar för föreningar att bedriva verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Medlen kanaliserades via ordinarie verksamhetsstöd, men ytterligare SF adderades utifrån att de kunde uppvisa en viss verksamhetsvolym, Stödet omfattade totalt 40 mkr och har kunnat nyttjas fram till och med 2024. Utöver detta stöd kunde SF efter beslut i RS i maj 2022 ansöka om stöd för särskilda pandemieffekter. Detta stöd riktades till de SF som haft goda intentioner i sina förbundsutvecklingsplaner avseende paraidrotten, men inte tidigare klarat gränsen för att erhålla ordinarie stöd. Stödet omfattade 2,4 mkr (300 000 kr till 9 SF) för uppstart av verksamhet. I slutet av 2022 utlystes också möjligheten för SF att ansöka om ett projektstöd för att utveckla sin verksamhet eller starta upp verksamhet.



Dessa medel fördelades dels under 2023, dels under 2024 och uppgick sammanlagt till 27,3 mkr som i flera fall fortsatt kan disponeras under 2025.

Under 2024 har SF kunnat ansöka om särskilda medel, kopplat till den kommande särskilda satsningen på Fritidskortet¹⁰. Sökta medel har kunnat nyttjas för utrustning och material till gagn för den lokala föreningsverksamheten. Totalt har 13,9 mkr fördelats som möjliggjort inköp av utrustning/material under 2024.

8.4 Stöd till RF-SISU distrikt inkluderat återstart och Fritidskort

RF-SISU distrikten har inte haft något riktat ordinarie stöd till förmån för målgruppen utan de medel som fördelats till distrikten avseende målgruppen härrör sig helt från återstartsstöd och fritidskortsmedel.

Inom återstartsstödet har RF-SISU distrikten getts medel inom ramen för Verksamhetsstöd Strategi 2025 med syftet att ge distrikten förutsättningar att utifrån ett regionalt och lokalt perspektiv stödja specialidrottsförbundens (SF) utvecklingsarbete i föreningar (IF), i enlighet med strategi 2025 och med tonvikt på barn- och ungdomsidrott och idrott för personer med funktionsnedsättning. 20 mkr fördelades under 2023.

Inom ramen för fritidskortet fördelades sedan under 2024 6 mkr för likalydande ändamål som för återstartsstödet.

Inga riktade medel är i dagsläget budgeterade för 2026 och framåt.

¹⁰ [Fritidskort för barn och unga - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/20230914100000)



9. Bilagor

- Utvärdering av Kompetenslyftet SF 2023-2024
- Kartläggning av behovet för kompetensstöd för idrott för döva och hörselskadade



Utvärdering av Kompetenslyftet SF 2023-2024

2024-12-20

Om utvärderingen

Denna utvärdering syftade till att ta reda på om insatserna inom kompetenslyftet har haft någon effekt på den parasportutveckling som har skett inom specialidrottsförbundet (SF) under 2023 och 2024. Den skickades ut till de 57 SF* som har varit aktiva inom Kompetenslyftet under båda åren och av de 57 fick vi 31 svar, 53%. Det är en godkänd svarsfrekvens även om den har minskat sedan förra året. Som ett komplement till denna utvärdering har vi även utvärderat 8 enskilda insatser. Totalt har då svarsfrekvensen varit 56%. Resultatet som presenteras i denna rapport ger en indikation för vilken effekt Kompetenslyftets har haft.

Kompetenslyftet 2024 i siffror

17 olika insatser

57 SF som tagit del av insatserna 2024.

Utvärdering i siffror

89% svarade att de vill vara med på liknande aktiviteter i framtiden. (+3%)

87% svarade att de skulle rekommendera Parasport Sverige till ett annat idrottsförbund eller liknande organisation. (-1%)

8,1 på en tiogradig skala var medelvärdet när SF svarade på frågan "hur nöjd känner du dig med insatserna i kompetenslyftet som förbundet deltagit på? (+0,1)

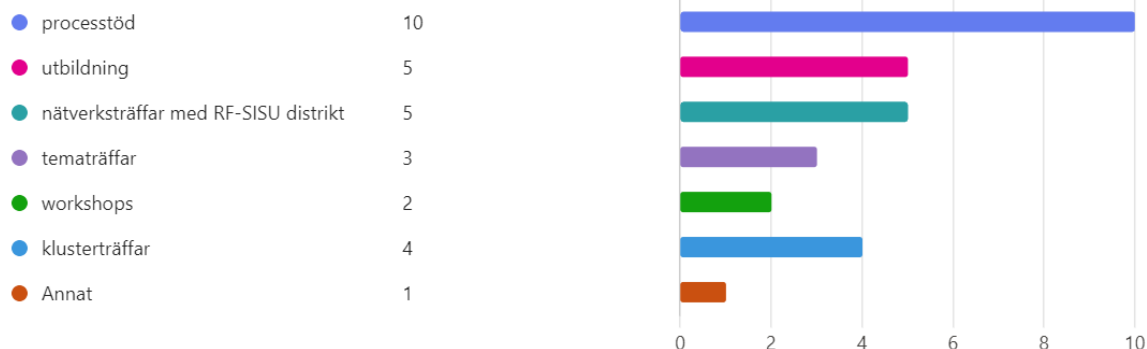
8 på en tiogradig skala var medelvärdet när SF svarade på frågan hur nöjda de är med stödet från den tilldelade processtödjaren. (+ - 0)

* Dövidrottsförbundet och Parasportförbundet har inte ingått i utvärderingen.

Insatserna

17 olika insatser har genomförts under 2024 och 15 under 2023. När vi frågar SF vilka som har varit mest betydelsefulla så svarar en tredjedel att processtödet har varit mest betydelsefullt. 17% svarar att utbildning och nätverksträffar med RF-SISU distrikt har varit mest betydelsefulla.

7. Vilken insats/aktivitet inom kompetenslyftet har varit mest betydelsefull för förbundets parasportutveckling?



Efter en insats har vi frågat deltagarna hur nöjda de var med insatsen på en 10 gradig skala där 1 är inte alls nöjd och 10 är mycket nöjd. När vi samlat ihop utvärderingarna ser vi att följande insatser hade flest nöjda deltagare.

1. Tematräff/workshop målgrupp S och R (8,9)*
2. Klassificering grund (vår) (8,7)
3. Klassificering grund (höst) (8,5)
4. Från projekt till förbundsförankring (8,5)
5. Processtöd (8)

*Siffran inom parentes visar medelvärdet på den skattade nöjdheten.

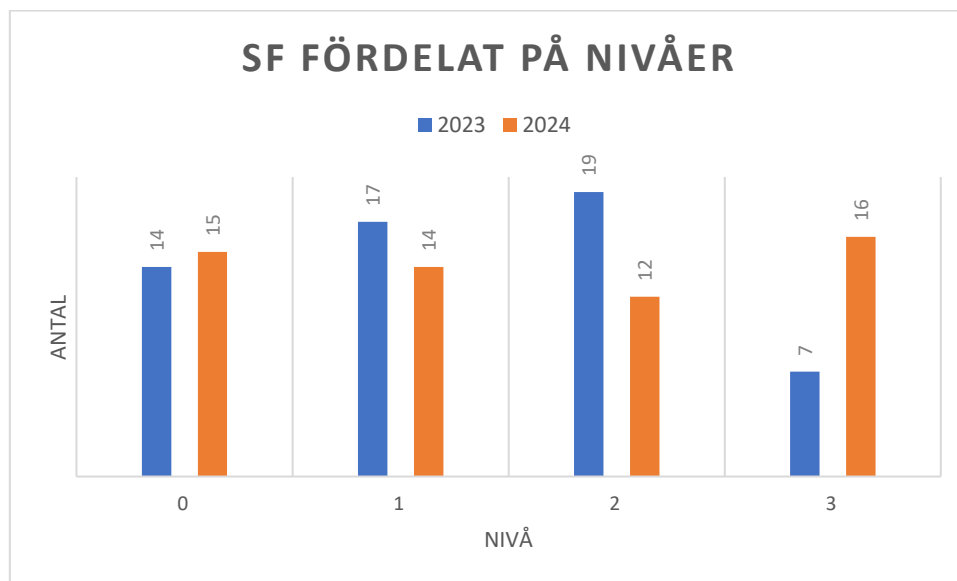
”Utbyten med SDF:en, andra SF och RF/SISU på distriktnivån upplevs som givande!”

Nivåförflyttning

Sedan Kompetenslyftets start har SF delats in i fyra olika nivåer från 0 till 3 där 0 är de som ingen parasportverksamhet har och tre är de som har en väl utvecklad parasportverksamhet.

Inför 2024 tog vi fram ett nytt skattningssystem för att dela in SF i de olika nivåerna. Det är processtödjare tillsammans med projektmedarbetare inom Kompetenslyftet. I några fall har Sf varit med i skattningsprocessen. Målet med systemet är att det ska minska objektiva bedömningar och ge samma bedömningsgrund för alla SF.

Under hösten 2024 användes skattningssystemet för att se hur SF har förflyttat sig nivåmässigt under 2024. Det är 57 SF som aktivt har tagit del av processtödet under 2024 och som har blivit skattade.



Resultatet blev att totalt 16 SF har förflyttat sig upp en nivå. 35 SF är kvar på samma nivå varav 7 är på den högsta nivån och kan därmed inte flyttas upp. 13 SF är nära att flytta upp en nivå. 6 SF har flyttat ner en nivå, de var förmodligen överskattade från början. Den stora förflyttningen har skett från nivå 2 till nivå 3.

För att de 13 SF som är nära att flytta upp en nivå behöver de exempelvis ta följande steg:

- För de som är nära att flytta upp till nivå 1 behövs en tydligare information om parasporten inom förbundet, en översyn behöver göras och en budget och verksamhetsplan bör delvis finnas.
- För att flytta upp från nivå 1 till 2 bör en budget och verksamhetsplan finnas på plats i ordinarie verksamhet, de bör ha rutiner för klassificering samt tävlingsregler och utbildning för tränare och ledare.
- För att flytta upp till steg 3 behövs rutiner för klassificering, ökad kunskap och erfarenhet hos tränare samt landslagsverksamhet.

Effekt av Kompetenslyftet

Kompetenslyftets mål var att öka kunskapen kring parasport hos SF och att det skulle ske en utveckling av parasport i förbunden för att fler personer med funktionsnedsättning ska hitta till idrotten. Utvärdering av kompetenslyftet 2024 ville försöka ta reda på vilken effekt vi har haft på dessa mål.

Ökad kunskap och motivation

Vi bad SF att skatta hur stor deras kunskap om parasport var innan kompetenslyftet och sedan skatta hur stor deras kunskap är efter kompetenslyftet. De fick skatta sig själva på en sjugradig skala där 1 var mycket låg och 7 var mycket hög.



Resultatet visar att Kompetenslyftet har ökat kunskapen hos de som tagit del av kompetenslyftets insatser med 1,4 enheter från 4,3 till 5,7 på den sjugradig skalan.



På samma sätt fick SF skatta förbundets motivation till att utveckla parasport innan och efter Kompetenslyftet. Även här på en sjugradig skala där 1 var mycket låg och 7 var mycket hög motivation. Resultatet visar att Kompetenslyftet har motivationen för att arbeta med utveckling av parasport på förbunden ökat med 0,7 enheter från 5,1 till 5,8 på en sjugradig skala.

Antal paraidrottare

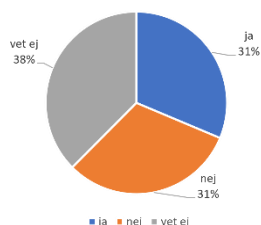
77% av förbunden säger att antalet aktiva med funktionsnedsättning har **ökat** sedan Kompetenslyftets start 2023.

SF säger att det ökade antalet aktiva beror på ökad kunskap, ekonomiska medel och en ökad synlighet totalt sett i Sverige men även inom det egna förbundet.

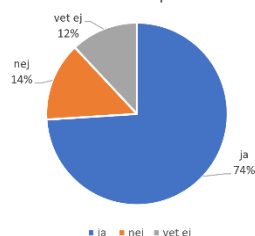
”Flera faktorer som påverkar den ökningen, bland annat: lansering av tränarutbildning, lansering av processtöd för uppstart i föreningar, ekonomiska medel till föreningar, kommunikationsinsatser, ökad samverkan mellan distrikt (SDF, RF-SISU, Parasport Sverige) för att nämna några.”

Vi har frågat SF under 3 års tid om de har aktiva paraidrottare i förbundet och här har det skett en tydlig förändring. I kartläggningen vi gjorde 2022 svarade 31% ja på frågan. 2023 svarade 74 % ja på frågan och 2024 svarar 90% ja på frågan. Andel SF som svarar vet ej har gått från 38% till 0 % 2024. Även om majoriteten av SF vittnar om att antalet aktiva ökat så tror vi kanske inte att det är en ökning av aktiva som är den enda anledningen bakom dessa siffror. Vi tror att utvecklingen också beror på en ökad kunskap om vem som är en paraidrottare och att många SF har gjort egna kartläggningar bland dess medlemmar för att ta reda på om det finns paraidrottare och därmed fått en ökad kunskap om hur det ser ut bland deras aktiva.

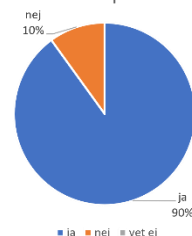
Andel SF med aktiva paraidrottare 2022



Andel SF med aktiva paraidrottare 2023



Andel SF med aktiva paraidrottare 2024



Utveckling av parasport inom SF

57% av förbunden säger att parasport hade utvecklats i **mindre eller mycket mindre** utsträckning **utan** Kompetenslyftet. Detta resultat tillsammans med ovan

resultat visar att kompetenslyftet och dess fokus på kunskap och erfarenhetsutbyte har gett effekt. Vi kan inte säga hur stor effekten är gentemot andra bidragande faktorer som ekonomiska medel och annat. Men vi kan ändå visa att det har gett en effekt.

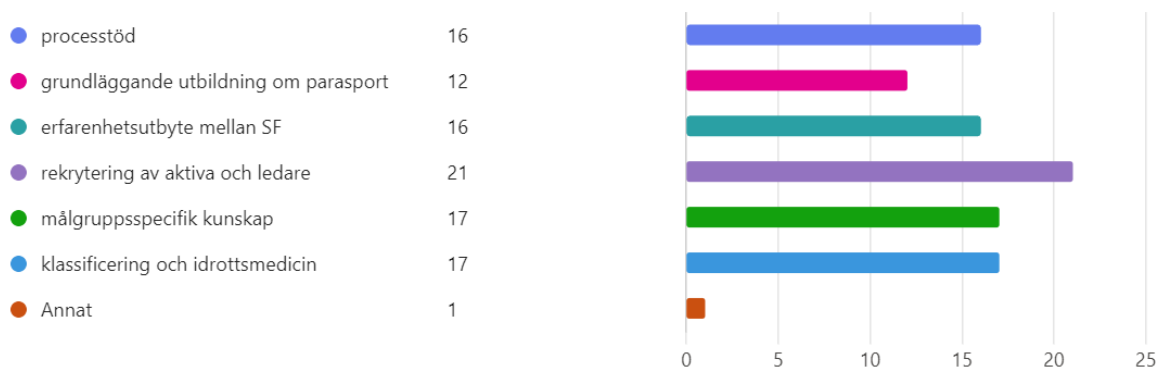
Framtida behov

Sedan Kompetenslyftets start har vi frågat SF "hur mycket mer kunskap och stöd behöver ert SF inom parasportverksamhet generellt? 1-10 (där 1 är lite stöd och 10 är mycket stöd). Resultatet på denna fråga har legat relativt stabilt runt 6,5 sedan start. I årets utvärdering var medelvärdet 6,5. I kartläggningen från 2022 var medelvärdet 6,7 och i förra årets utvärdering 6,45.

När vi förra året gav SF möjligheten att svara i fritext på frågan vilka deras framtida behov var för att fortsätta utveckla parasportens fick vi många olika svar. En långsiktig ekonomisk stöttning var dock ett tydligt behov. I år frågade vi samma fråga men bad SF att välja bland de områden som vi inom Kompetenslyftet har haft insatser inom.

Vi kan se att behovet är ganska jämt fördelat över de områden som SF fick välja på. Men där rekrytering av aktiva och ledare är det största behovet.

14. Vilka framtida behov av stöd har ert förbund för att fortsätta utveckla paraverksamhet?



"Vore bra med en samordning kopplat till rekrytering."

"bra med regelbundna utbildningar kring respektive målgrupp"

Lärdomar

Vi frågade SF vad de tar med sig för lärdomar från arbetet med att utveckla parasportverksamhet och de svarar bland annat att det tar längre tid att utveckla verksamheten och att det handlar om att sänka trösklarna för de aktiva att komma in i idrotten. Det är ett stort steg för en person med funktionsnedsättning att gå från prova på en idrott till att bli en medlem i en idrottsförening. Idrottsföreningarna i sin

tur måste ha en vilja och resurser i form av exempelvis tränare och lokaler för att bedriva idrott för personer med funktionsnedsättning.

SF säger även att förankring inom förbundet är en utmaning och att det är svårt för traditionell idrott som gärna vill få igång tävlingsmomentet med en gång att ta tiden för att ta flera andra nödvändiga steg innan tävlingsmomentet kommer igång.

”Vi hoppas verkligen att RF tar beslut om att fortsätta med Kompetenslyftet. Annars finns risk att mycket av det arbete som många SF gjort de senaste åren kommer att gå förlorat då det inte längre finns stöd att få. Det gäller både ekonomiskt och kompetensmässiga stöd vi fått från Parasport Sverige.”

Slutsats

Syftet med utvärderingen var att undersöka om Kompetenslyftet har haft effekt. Den direkta effekten av Kompetenslyftet är att det har bidragit till ökad kunskap om parasportens målgrupper. Med den ökade kunskapen finns också bieffekter i att fler idrottsförbund nu arbetar med målgruppen och fler personer med funktionsnedsättning är aktiva i förening.

Arbetet med Kompetenslyftet har från start varit agilt och det har funnits möjligheter till snabba förändringar som har baserats på den uppföljning som har gjorts systematiskt. Detta har varit en bidragande faktor till de resultat som presenteras i utvärderingen.

De viktigaste slutsatserna listas nedan:

- Kompetenslyftet har ökat kunskapen hos deltagarna.
- Antalet aktiva med funktionsnedsättning har ökat och Kompetenslyftet har troligtvis bidragit till det.
- Kompetenslyftet har haft en effekt men kan inte säga hur stor den har varit i relation till andra bidragande faktorer exempelvis ekonomiska medel.
- 16 SF har förflyttat sig upp en nivå. 13 SF är nära att flytta upp en nivå. 6 SF har flyttat ner en nivå, de var förmodligen överskattade från början. Den stora förflyttningen har skett från nivå 2 till nivå 3.

Vi ser i utvärderingen att framtida behov för fortsatt utveckling ser väldigt olika ut för SF och det kan delvis förklaras av att SF befinner sig på olika nivåer i sin parasportutveckling. När vi analyserar resultatet ser vi att de SF som är nära att flytta upp till nivå 1 behöver de se till att det finns tydligare information om parasporten inom förbundet, en nulägesanalys av befintlig parasportverksamhet behöver göras och en budget och verksamhetsplan bör delvis finnas. För att SF ska flytta upp från nivå 1 till 2 bör en budget och verksamhetsplan finnas på plats i ordinarie verksamhet, de bör ha rutiner för klassificering samt tävlingsregler och utbildning för tränare och ledare. För att flytta upp till steg 3 behövs rutiner för klassificering, ökad kunskap och erfarenhet hos tränare samt landslagsverksamhet.

Bilaga: insatser Kompetenslyftet SF

Insatser 2023

1. Workshop: Kartläggning
2. Utbildning: Parasportens grunder x2
3. Utbildning: Tillgänglighet på idrottsanläggningar
4. Utbildning: Ett gott bemötande
5. Konferens: Idrott & Mångfald i Karlstad
6. SF-nätverksträff i Stockholm tillsammans med RF
7. Tema: Projekt som rekryteringsinsats
8. Malmö Open- paketet 2023, fokus kommunikation
9. Besöksresa Berlin (SO)
10. Målgruppsfördjupning – Syn workshop SPSM
11. Utbildning: Paraidrottares Hälsa steg 1
12. Utbildning: Paraidrottares Hälsa steg 2
13. Tematräff: Målgruppsfördjupning I

Insatser 2024

1. Malmö Open 2024-paketet
2. Tematräff & Workshop: Målgrupp I
3. Utbildning: Tillgänglighet & Bemötande x2
4. Utbildning: Kartläggning parasport
5. Tematräff & Workshop: Målgrupp S & R
6. (RF tillsammans med oss) Mötesplats: Samverkan för Inkluderande Idrott - idrott för personer med funktionsnedsättning
7. (RF) Utbildning: Fem steg mot en trygg och inkluderande idrott
8. Workshop: Utveckla SF-/gren-/paraidrotts-specifik ledarutbildning
9. Workshop: Special Olympics nästa steg
10. Tematräff: Klassificering grund
11. Workshop: Klassificering avancerad nivå
12. Konferens: Nordic Classification Conference
13. Utbildning: Paraidrottares hälsa och prestation
14. Utbildning: Parasportens grunder x2
15. Tema: Projekt som rekryteringsinsats
16. Utbildning: Tillgänglighet på idrottsanläggningar
17. Från projekt till förbundsörankring
18. Klusterträffar
19. Processtöd: Special Olympics

Rapport:

Kartläggning av behovet för kompetensstöd för idrott för döva och hörselskadade

Henrik Rangfeldt

24 mars 2025

Innehåll

1. Inledning	3
2. Bakgrund	3
3. Målgruppen döva och hörselskadade	3
4. Begrepp kopplat till diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning	5
5. Metod och svarsfrekvens	6
6. Sammanställning av enkätsvar och fokusgruppsamtal	6
6.1 Nuläge	6
6.1.1 Var befinner SF sig idag	6
6.1.2 Var befinner RF-SISU distrikt sig idag	7
6.1.3 Sammanfattning nuläge	7
6.2 Genomförda åtgärder	8
6.2.1 Genomförda insatser hos SF	8
6.2.2 Genomförda insatser hos RF SISU-Distriktet	8
6.2.3 Sammanfattning genomförda åtgärder	9
6.3 Vad ser SF och RF-SISU distrikt för behov och stöd	9
6.3.1 Behov hos SF	9
6.3.2 Behov hos RF-SISU distriktet	11
6.3.3 Sammanfattning behov	12
7. Andra relevanta faktorer	13
7.1 Målgruppens perspektiv och organisationernas kompetensbehov – en jämförelse	13
7.2 Skolsamverkan	16
7.3 Efterfrågade behov av stödinsatser som framkommit under kartläggningen	17
7.4 Erfarenheter från projektet Idrottsvänner	19
7.5 Att nå ut – Dövidrottens utmaning	20
8. Sammanfattande analys över behoven	21
9. Förslag på åtgärder	23
9.1 Kompetensstöd	23
9.2 Förslag på åtgärder utanför kompetensstödet kopplat till behoven som framkommit i analysen	26
9.3 Tidsplan	28
10. Slutdiskussion	29
11. Källförteckning	30

1. Inledning

Idrottsrörelsen i Sverige på vilar på grundidén att alla ska ha möjlighet att delta och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar (Riksidrottsförbundet, 2021). För döva och hörselskadade krävs ofta anpassningar och ökad kunskap för att skapa en inkluderande och jämlik idrottsmiljö. Svenska Dövidrottsförbundet (SDI) representerar en bred grupp aktiva – från döva som har teckenspråk som förstaspråk till hörselskadade som använder hörselsteknik eller talad kommunikation.

Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att många döva och hörselskadade också är anslutna till andra specialidrottsförbund (SF) – inte bara Svenska Dövidrottsförbundet.

Mot bakgrund av Riksidrottsförbundets beslut att stärka kompetensstödet för idrott för personer med funktionsnedsättning har SDI fått i uppdrag att kartlägga nuläge och behov. Rapporten du håller i är resultatet av detta arbete. Syftet är att ge en överblick av hur landets SF och RF-SISU distrikt arbetar med idrott för döva och hörselskadade, vilka utmaningar de möter och vilket stöd och vilka resurser de efterfrågar.

Döva och hörselskadade idrottsutövare är ingen enhetlig grupp. Vissa har teckenspråk som sin primära kommunikationsform, medan andra använder sig av talad svenska eller en kombination av olika metoder.

Oavsett vilken språklig eller teknisk lösning som används krävs ofta medvetna anpassningar för att alla ska kunna idrotta på lika villkor.

Genom att satsa på kunskapshöjning, gemensamma strategier och starkare samverkan mellan förbund, distrikt och föreningar kan vi skapa en mer tillgänglig idrottsmiljö för alla – oavsett om idrottandet sker via Svenska Dövidrottsförbundet eller andra SF inom den breda, gemensamma idrottsrörelsen.

2. Bakgrund

Utifrån RIM 2021 och 2023 beslutade Riksidrottsstyrelsen i januari 2024 att ge Dövidrottsförbundet i uppdrag att, inom ramen för Kompetensstöd för idrott för personer med funktionsnedsättningar, genomföra en kartläggning av nuläge och behov av kompetensstöd. Kartläggningen ska fokusera på idrott för döva och hörselskadade och riktas till såväl SF som RF-SISU distrikt. Arbetet ska sedan resultera i en rapport som tydliggör vilka behov av kompetensinsatser som finns inom idrotten, kopplat till idrott för döva och hörselskadade.

3. Målgruppen döva och hörselskadade

Personer med någon form av hörselnedsättning utgör en stor och mångfacetterad grupp i Sverige, med omkring 1,5 miljoner individer som lever med någon form av hörselnedsättning (Hörselskadades Riksförbund (HRF), 2017). Det motsvarar cirka 15 % av befolkningen. Gruppen inkluderar personer med varierande grad av hörselnedsättning, från lättare svårigheter att uppfatta vissa ljud till total dövhet. Sen ingår också tinnitus och ljudkänslighet i gruppen, där det finns betydande överlapp mellan de som är hörselskadade och de som har tinnitus eller ljudöverkänslighet (Folkhälsomyndigheten, 2021). Av dessa har omkring 500 000 personer en så pass allvarlig hörselnedsättning att det påverkar deras vardag.

Hörselnedsättning är också en osynlig funktionsnedsättning, vilket innebär att den ofta inte märks för omgivningen. Detta skapar särskilda utmaningar, då behovet av anpassningar och stöd kan förbises eller missförstås, trots att hörselnedsättning har en betydande påverkan på livskvaliteten.

Trots dess omfattning möts döva och hörselskadade ofta med bristande förståelse och anpassning i samhället. Den osynliga karaktären av funktionsnedsättningen förstärker detta, då behovet av tillgänglighet och stöd inte alltid erkänns eller prioriteras (HRF, 2017).

Målgruppens utmaningar

Döva och hörselskadade möter betydande utmaningar i samhället som påverkar deras inkludering och delaktighet. En av de största barriärerna är kommunikationen. Enligt Hörselskadades Riksförbund (2017) saknas ofta anpassningar, såsom textning, teckenspråkstolkning och hörseltekniska hjälpmedel, i många miljöer. Detta gör det svårt för döva och hörselskadade att delta i viktiga delar av livet, såsom arbete, utbildning och sociala sammanhang.

Sveriges Dövas Riksförbund (2021) beskriver hur brist på teckenspråkstolkning och andra anpassningar ofta leder till att döva riskerar att exkluderas från viktiga samhällsfunktioner. Denna otillgänglighet förstärks av ljudmiljöer som inte är anpassade och en bristande digital tillgänglighet, exempelvis i form av utebliven textning på videomaterial eller avsaknad av visuella signaler.

Stigmatisering är också en stor utmaning. Fördomar om att döva och hörselskadade har begränsade förmågor påverkar deras självförtroende och tillgång till möjligheter. Hörselskadades Riksförbund (2017) påpekar att användningen av hörapparater och andra hjälpmedel ibland undviks på grund av rädsla för att uppfattas som "annorlunda" eller mindre kompetenta. Döva personer som använder teckenspråk kan möta språklig diskriminering, där teckenspråkets status som ett fullvärdigt språk inte erkänns av samhället, trots att det är en central del av dövas kultur och identitet (Sveriges Dövas Riksförbund, 2021).

Inom utbildning visar forskning från Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021) att brist på anpassade resurser, som lärare med teckenspråkskunskaper eller hörselteknisk utrustning, leder till att döva och hörselskadade elever halkar efter sina jämnåriga. Sociala sammanhang innebär också betydande utmaningar. Hörselskadades Riksförbund (2017) lyfter fram att gruppdiskussioner eller aktiviteter i bullriga miljöer ofta gör det svårt för personer att följa med i samtal, vilket kan leda till isolering och ökad risk för psykisk ohälsa. Enligt Folkhälsomyndigheten (2017) är risken för ensamhet och depression högre bland personer med hörselnedsättning än bland hörande.

Audism är ett begrepp som beskriver förtryck och diskriminering mot döva och hörselskadade. Det kan vara både medvetet och omedvetet och tar sig olika uttryck i samhället. Exempelvis kan audism visa sig genom att dövas perspektiv inte inkluderas i beslut som rör deras behov, vilket leder till otillgängliga miljöer och tjänster. Bristen på erkännande av teckenspråkets status och strukturell marginalisering är också tydliga exempel på hur audism påverkar döva och hörselskadade och förstärker de hinder som nämnts i texten (Grahn, 2024).

Trots dess omfattning möts döva och hörselskadade ofta med bristande förståelse och anpassning i samhället. Den osynliga karaktären av funktionsnedsättningen förstärker detta, då behovet av tillgänglighet och stöd inte alltid erkänns eller prioriteras. Detta kan i sin tur leda till

så kallad *minoritetsstress* – en känsla av ökad psykisk belastning hos individer som tillhör en grupp vars behov och rättigheter ofta förbises i majoritetssamhället.

Dessa utmaningar kan också appliceras till idrotten, där bristen på kunskap om döva och hörselskadade samt otillräcklig medvetenhet om individers behov påverkar en idrottares möjligheter att delta och utvecklas på lika villkor. Effekterna av otillgänglighet och exkludering som finns i samhället återspeglas även här och kan få konsekvenser för såväl delaktighet som idrottslig utveckling.

4. Begrepp kopplat till diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning

Riksidrottsstyrelsen fattade den 13 september 2022 beslut om följande begrepp och definitioner. Beslutet togs utifrån Dövidrottsförbundet och Parasportsförbundets remissyttrande.

Idrott för personer med funktionsnedsättning

Begreppet idrott för personer med funktionsnedsättning används som samlingsnamn när Riksidrottsförbundet arbetar med området. De målgrupper som omfattas av begreppet är desamma som finns inom ramen för Svenska Parasportförbundets samt Svenska Dövidrottsförbundets verksamhet. Det vill säga personer med syn-, rörelse- eller intellektuell funktionsnedsättning samt personer med hörselnedsättning.

Parasport och paraidrott

Begreppen Parasport och paraidrott används som samlingsnamn om och av idrotter och idrottsverksamheter som riktar sig till personer med rörelsenedsättning, synnedsättning och intellektuell funktionsnedsättning. Dessa målgrupper är liktydiga med Svenska Parasportförbundets målgrupper.

Dövidrott

Begreppet Dövidrott är ett samlingsnamn om och av idrotter och idrottsverksamheter som riktar sig till personer med olika former av hörselnedsättningar. Målgruppen är liktydig med Svenska Dövidrottsförbundets målgrupp.

Dövidrottsförbundets beslut gällande begreppsanvändning

Den 15 mars 2025 fattade Dövidrottsförbundets förbundsstyrelse beslut om att målgruppen framöver ska benämnas som *döva och hörselskadade*. Det innebär en förändring från tidigare benämning *personer med hörselnedsättningar*. I denna rapport förekommer dock fortfarande det tidigare begreppet i vissa delar, exempelvis i redovisningen av vilka frågeställningar som ställdes under kartlägningsarbetet, såsom i enkätundersökningen. Dessa frågor utformades innan Dövidrottsförbundets nya beslut, och speglar därför då rådande begrepp och definitioner enligt RF:s riktlinjer.

Dövidrottsförbundets beslut kan dock, på sikt, komma att påverka den övergripande begreppsanvändningen inom idrottsrörelsen. Förbundet kommer att föra en dialog med Riksidrottsförbundet i frågan, i syfte att säkerställa en gemensam begreppsutveckling framöver.

5. Metod och svarsfrekvens

Kartläggningen utfördes genom en webbaserad enkät riktad till SF och distriktsförbunden inom RF-SISU. Separata enkäter, med skraddarsyddna frågor för vardera gruppen, distribuerades för att utvärdera den rådande situationen och identifiera behovet av kompetensutveckling inom Dövidrott. Vidare syftade enkäten till att bedöma SF:s och RF-SISU distriktens medvetenhet om döva och hörselskadade individer samt att fastställa vilket stöd som är nödvändigt.

Information om enkäten sändes till generalsekreterarna för SF via nyhetsbrev och direktkommunikation, medan distriktsförbunden informerades genom RF-SISU:s nyhetsbrev. Enkäten innehöll frågor som tillät fria textsvar samt skattningsskalor från 1 till 10. Ursprungligen gavs respondenterna två veckor att besvara enkäten från och med mitten av maj 2024. Efter att ha identifierat ett ytterligare behov och mottagit förfrågningar om detta, förlängdes svarsperioden till totalt fyra veckor innan enkätens avslut.

Enkäten som riktades till RF-SISU distrikten uppvisade en svarsfrekvens på 100%, där samtliga 19 distrikt deltog. Beträffande enkäten som skickades till SF noterades en svarsfrekvens på 58,3%, med 42 av de totalt 72 förbunden som besvarade enkäten. Två fokusgruppsamtal hölls med SF respektive RF-SISU distrikten, där resultatet av enkäten presenterades för deltagarna som sedan fick komma med inspel.

6. Sammanställning av enkätsvar och fokusgruppsamtal

Nedan följer en sammanställning av resultat och lärdomar från de enkäter och fokusgruppsamtal som genomförts med SF och RF-SISU distrikten. Syftet är att ge en tydlig överblick av hur aktörerna ser på nuläget, vilka åtgärder som redan gjorts och vilka fortsatta behov av stöd och utveckling de identifierar. För att ge en strukturerad bild av nuläget och framtida utvecklingsmöjligheter är avsnittet indelat i tre delar: **Nuläge**, **Genomförda åtgärder** samt **Vad SF och RF-SISU distrikten ser för behov och stöd**. Tillsammans belyser dessa delar både den aktuella situationen och de insatser som redan har genomförts, liksom de utmaningar som kvarstår för att skapa en mer inkluderande idrottsmiljö för döva och hörselskadade.

6.1 Nuläge

6.1.1 Var befinner SF sig idag

Enligt enkäten upplever en betydande andel SF begränsad kunskap om Dövidrott. Samtidigt finns det förbund som har arbetat med döva och hörselskadade, antingen tidigare eller i pågående samarbeten med Dövidrotten.

- **Erfarenhetsnivå:**
Vissa SF har aldrig tidigare haft kontakt med Dövidrotten, medan andra rapporterar olika former av samarbete och erfarenhetsutbyte.
- **Personal och dedikerade resurser:**
32 SF saknar i nuläget personal som är helt inriktad på Dövidrott eller arbetet med döva och hörselskadade. Däremot har 10 SF personal eller arbetsgrupper inriktade på Parasport, där Dövidrott ingår i uppdraget i viss eller full utsträckning.

6.1.2 Var befinner RF-SISU distrikt sig idag

Kunskap och strategi

Distriktens egen bedömning av sin nuvarande position i fråga om verksamhet för idrott för personer med hörselnedsättning ligger på i genomsnitt 2,8 på en 10-gradig skala.

- **Utbildning:**
I 15 av de undersökta distrikten har ingen i personalen gått någon utbildning kring Dövidrott.
- **Personal med Dövidrottsfokus:**
Majoriteten av distrikten har ingen medarbetare som jobbar specifikt med Dövidrott. Ofta ingår uppgiften som en del av andra befattningar, till exempel Parasport eller idrott för personer med funktionsnedsättningar. I ett distrikt finns dock en medarbetare som arbetar mer fokuserat på Dövidrott och ser möjlighet att utöka arbetet med dövidrottsrelaterade frågor upp till 50% tjänst, medan ett annat distrikt har en döv medarbetare som regelbundet deltar i möten med dövidrottsföreningar och bidrar med unika perspektiv.

Mål i verksamhetsplaner

En tydlig majoritet av distrikten har ännu inte formulerat specifika mål för idrott för personer med hörselnedsättningar. I stället ingår dessa ofta i övergripande målsättningar kring funktionsnedsättning eller inkluderingsarbete:

- **Integrerade mål:**
11 distrikt låter mål för idrott för personer med hörselnedsättning integreras i övergripande mål för personer med funktionsnedsättningar eller i inkluderingsarbete.
- **Avsaknad av specifika mål:**
7 distrikt saknar uttalade mål helt och hållet.
- **Undantaget:**
Ett distrikt särskiljer sig genom att ha tydligt formulerade mål för idrott för personer med hörselnedsättning i sin verksamhetsplan.

Begrepp och definitioner

Av de 19 RF-SISU distrikten uppger 14 en god förståelse för RF:s begrepp och definitioner, där såväl idrott för personer med hörselnedsättning samt Dövidrott inkluderats i det övergripande begreppet idrott för personer med funktionsnedsättning.

6.1.3 Sammanfattning nuläge

Nulägesanalysen visar att bristande kunskap och utbildning kring Dövidrott är en genomgående utmaning bland många SF och RF-SISU distrikt. Därmed saknas också ofta dedikerade resurser och personal som kan driva frågan framåt på ett strategiskt och enhetligt sätt. Avsaknaden av tydliga målsättningar för idrott för döva och hörselskadade i verksamhetsplanerna försvagar ytterligare möjligheten till ett konsekvent arbete.

Samtidigt uppger 14 RF-SISU distrikt att de har en tydlig förståelse för de övergripande funktionsnedsättningsbegreppen, vilket ger en bra grund att bygga vidare på.

6.2 Genomförda åtgärder

6.2.1 Genomförda insatser hos SF

Bland de tillfrågade SF uppger 31 att de i nuläget inte vidtar några särskilda åtgärder för att stärka idrott för personer med hörselnedsättning. Däremot har 11 SF genomfört olika insatser – från grundläggande kartläggningar till att utveckla egna program och aktiviteter. Dessa exempel visar på viss handlingskraft, samtidigt som statistiken pekar på att frågan ännu inte är prioriterad hos en majoritet av förbunden.

6.2.2 Genomförda insatser hos RF SISU-Distrikten

Samverkan

Enkäten ställde tre centrala frågor kring hur och i vilken omfattning RF-SISU distrikten samverkar kring Dövidrott:

1. **Om distrikten hade samverkat med de två dövidrottsdistrikten som fanns fram till december 2023**
2. **Om samverkan förekom med andra SDF (Specialdistriktsförbund) kring idrott för personer med hörselnedsättningar**
3. **Om distrikten deltog i något regionalt nätverk relaterat till Dövidrott**

Majoriteten av distrikten svarade nej på samtliga tre frågor, vilket visar på en relativt begränsad kontakt med tidigare dövidrottsdistrikt, ingen regelbunden samverkan med SDF i dessa frågor och ett lågt engagemang i regionala nätverk.

Samtidigt fanns ett par ljusglimtar: två distrikt uppgav att de haft dialog och samverkan med ett av dövidrottsdistrikten, och ett distrikt betonade ett nära samarbete med Parasport Västerbotten, där döva och hörselskadade inkluderas i arbetet.

Genomförda insatser

En annan del av enkäten fokuserade på konkreta åtgärder där distrikten redan involverat personer med hörselnedsättning. Av de svarande uppgav 11 distrikt att de bedrivit en rad olika initiativ – allt ifrån utbildningsinsatser till 'prova-på'-aktiviteter och nära samarbete med föreningar.

- **Anpassningar i verksamheten:** Ett distrikt framhåller hur de löpande anpassar sin fysiska miljö, exempelvis genom installation av hörselslingor, samt att de har initiativ för rekrytering och 'prova-på'-idrott där döva och hörselskadade deltar
- **Nya målgrupper:** Ett annat distrikt lyfter att de ofta möter den här målgruppen inom föreningar som arrangerar 65+ idrott, vilket ger en naturlig kontaktpunkt för fortsatta initiativ och samarbeten.

Dessa insatser illustrerar att det trots allt finns goda exempel på hur döva och hörselskadade inkluderas i distriktens verksamhet – men att det än så länge handlar om enstaka initiativ snarare än ett systematiskt arbete över hela landet.

6.2.3 Sammanfattning genomförda åtgärder

Trots att relativt få specifika insatser genomförs för att stärka idrottsdeltagande hos döva och hörselskadade, finns det positiva exempel som kan bana väg för en bredare utveckling. Bland SF saknar merparten ännu riktade åtgärder, men ett mindre antal har påbörjat eller genomfört satsningar – från grundläggande kartläggningar till utveckling av särskilda program.

På RF-SISU distriktsnivå är samverkan med de tidigare dövidrottsdistrikten och andra aktörer generellt sett begränsad. Endast några distrikt rapporterar konkreta samarbeten och nätverk, samtidigt som vissa distrikt aktivt anpassar sin verksamhet, till exempel genom att installera hörselslingor eller erbjuda rekryterings- och 'prova-på'-idrotter. Dessa spridda initiativ visar att det finns en vilja och möjlighet att inkludera döva och hörselskadade, men pekar också på behovet av en mer samordnad strategi.

6.3 Vad ser SF och RF-SISU distrikt för behov och stöd

6.3.1 Behov hos SF

I den genomförda enkäten fick representanter från SF besvara fem frågor, vars syfte var att kartlägga behovet av ytterligare kunskap och stöd inom fem specifika områden. Respondenterna ombads bedöma sitt behov på en tiogradig skala, där 1 anger ett mycket litet behov och 10 indikerar ett mycket stort behov. Resultaten, inklusive det genomsnittliga betyget för varje fråga, presenteras överskådligt i tabell 1:

Tabell 1. Behov hos SF

Frågeställning	Medelvärde
Kring idrott för personer med hörselnedsättningar	7,5
Kring funktionsnedsättningen dövhet och hörselskada	7,4
Strategier för inkludering av personer med hörselnedsättning	7
Bemötande och förhållningssätt mot/till personer med hörselnedsättning	7,5
Skapa delaktighet inom idrottsverksamheten för personer utifrån deras hörselnedsättning	7,5

Källa: Egen enkätundersökning (2024). Siffrorna är avrundade till en decimal för tydlighet

Övriga behov av stöd och kunskap om idrott för personer med hörselnedsättningar

I fritextsvaren, där 24 representanter från SF medverkat, framträder en tydlig önskan om förstärkt stöd och fördjupad kunskap för att på bästa sätt inkludera personer med hörselnedsättning i idrottsliga sammanhang. Det efterfrågas bland annat skraddarsydda utbildningsprogram, lättillgängligt och pedagogiskt material samt tydliga riktlinjer som kan stödja föreningarnas arbete med denna målgrupp. Vidare framkommer det önskan om att få stöd med att se över tävlingsmomenten, så det blir mer tillgängliga och rättvisa. Dessa önskemål vittnar om ett övergripande behov av vidareutvecklat stöd, även om det ännu inte är helt klart vilket typ av stöd som bör prioriteras. Förslagen spänner från att tillhandahålla lämpliga hjälpmedel till att ta fram strategier för att effektivt engagera och inkludera personer med hörselnedsättning i idrotten.

Stöd eller kunskap som SF behöver för att skapa bästa förutsättningar för dövidrotten, föreningar, ledare och aktiva

En liknande bild framkommer i de fritextsvar där SF beskriver vilken slags hjälp de behöver. Ett återkommande tema är vikten av att vidareutveckla både kommunikationsstrategier och utbildningsprogram, för att höja kompetensen hos de som leder och instruerar idrott för personer med hörselnedsättning. Många efterlyser särskilda riktlinjer för bemötande och anpassningar, vilket kan underlätta inkluderingsarbetet på alla nivåer.

Därutöver lyfter flera förbund att de vill ha tillgång till nätverk och relevanta kontakter som kan hjälpa dem att nå framgång i sitt inkluderingsarbete. Likaså betonas behovet av konkreta exempel och beprövade verktyg, för att stärka deras kapacitet att engagera personer med hörselnedsättning i olika idrottsformer. Sammantaget visar svaren på en stark ambition att överbrygga befintliga hinder och bygga en idrottsmiljö där alla, oavsett hörselstatus, får möjlighet att delta och utvecklas på lika villkor.

Input från fokusgruppsamtal med SF

Öka medvetenheten om döva och hörselskadade

I ett fokusgruppsamtal med representanter från olika SF belystes flera viktiga insikter och behov kring hur idrotten bättre kan inkludera döva och hörselskadade. En grundläggande insikt var att hörselnedsättning ofta är en osynlig funktionsnedsättning, vilket gör det avgörande att öka medvetenheten och skapa inkluderande miljöer. Som ett konkret exempel nämndes hur krav på mikrofonanvändning vid möten kan göra stor skillnad – en enkel åtgärd som kan införas inom fler förbund och föreningar.

Riktlinjer för inkludering och tillgänglighet

Deltagarna underströk behovet av gemensamma riktlinjer för inkludering, så att alla förbund utgår från samma ramverk oavsett tidigare erfarenhet. Tillgänglig information ansågs särskilt angeläget, exempelvis genom att texta innehåll på sociala medier för att lättare nå döva och hörselskadade. Genom tydliga och enhetliga riktlinjer skapas ett mer rättvist utgångsläge för både aktiva och ledare.

Samverkan för ökad synlighet

En annan central punkt handlade om samverkan mellan Svenska Dövidrottsförbundet och olika SF. Här framhölls särskilt hur dövländslag kan uppmärksammas i respektive SF:s egna kanaler, vilket skulle öka kunskapen om idrottsmöjligheter för döva och hörselskadade. Slutligen pekade deltagarna på betydelsen av förebilder och ambassadörer som kan bidra till igenkänning, inspirera fler att vara aktiva samt normalisera upplevelsen av döva och hörselskadade inom idrotten.

6.3.2 Behov hos RF-SISU distrikten

I den genomförda enkäten fick representanter från RF-SISU distrikten besvara fem riktade frågor, utformade för att kartlägga deras behov av mer kunskap och stöd inom fem särskilt utvalda områden. Respondenterna ombads skatta sitt behov på en tiogradig skala, där 1 anger ett mycket litet behov och 10 anger ett mycket stort behov. Tabell 2 här visar de sammanställda resultaten, inklusive medelvärdet för varje fråga.

Tabell 2. Behov hos RF-SISU distrikten

Frågeställning	Medelvärde
För att kunna känna sig trygga i att skapa goda förutsättningar för att stötta idrottsföreningar gällande idrott för och med personer med hörselnedsättning	6,3
Gällande Svenska Dövidrottsförbundet	5,9
Gällande idrott för personer med hörselnedsättning	6,9
Inkludering av döva och hörselskadade	6,8
Bemötande och förhållningssätt mot döva och hörselskadade	6,3

Källa: Egen enkätundersökning (2024). Siffrorna är avrundade till en decimal för tydlighet

Stöd som RF-SISU distrikten behöver, för att skapa bästa förutsättningar för idrott för döva och hörselskadade

En genomgång av svaren från RF-SISU distrikten visar att behovet av utökad kunskap och kompetensutveckling är stort. Distrikten uttrycker önskemål om mer stöd i form av nätverkande, samverkan, handledning och utbildning – i synnerhet kompetens specifikt inriktad på Dövidrott. Vidare framkommer att distrikten vill ha stöd för att skapa engagemang och etablera tydliga kontaktvägar, såväl som bättre vägledning kring hur man inkluderar och bemöter målgruppen på ett konstruktivt sätt.

Vikten av kunskap om verktyg för kommunikation, som teckenspråkstolkning och tekniska hjälpmedel, betonas också som viktiga faktorer för att förbättra kommunikationen och inkluderingen inom idrottsrörelsen.

Det förekommer exempel där en relativt hög andel döva bor i distriktets upptagningsområde, men där resurserna är begränsade och uppdraget hanteras inom ramen för ordinarie verksamhet. Detta kan leda till att teckenspråkskompetens och andra nödvändiga resurser inte får det fokus som krävs, vilket i sin tur understryker behovet av ökat stöd och mer riktade insatser.

Sammantaget visar svaren på en stark vilja hos distrikten att arbeta för en mer inkluderande idrottsmiljö. Med rätt kompetens, ökade resurser och tydligare samordning kan dövidrotten få en starkare position, så att alla som vill delta får en möjlighet att göra det på lika villkor.

Input från fokusgruppsamtal med RF-SISU distrikten

Kunskapshöjning

Under fokusgruppsamtalet med RF-SISU distrikten lyftes flera betydelsefulla insikter och förslag för att stärka kompetensstödet inom idrott för döva och hörselskadade. Deltagarna betonade särskilt behovet av att höja kunskapen om Dövidrott, både inom distrikten och i den bredare idrottsrörelsen. Bland annat föreslogs att ta fram utbildningsmaterial som liknar Parasportens "parasportgrunder", men med anpassning till målgruppen döva och hörselskadade.

Förebilder

Förebilder och ambassadörer sågs som nyckelpersoner i arbetet med att inspirera och motivera fler att engagera sig i dövidrotten. Här kan Svenska Dövidrottsförbundet spela en viktig roll genom att identifiera och stödja lämpliga personer som kan fungera som positiva exempel.

Föräldraperspektivet

Samtalet uppmärksammade även vikten av föräldraperspektivet, speciellt när det gäller yngre barn som kanske inte själva kan formulera sina behov. Deltagarna efterlyste stöd för att etablera bättre kontakt med föräldrar och för att uppmuntra dem att berätta om barnens behov gentemot föreningar och ledare.

Dialog

Slutligen betonades vikten av att skapa regelbundna dialoger och mötesplatser för att nå målgruppen, gärna i samarbete med vården och hörcentraler. Sådana dialoger skulle kunna leda till utveckling av konkreta verktyg och metoder, exempelvis lärgruppsplaner, tips för bemötande, teckenspråksstöd och bildstöd. Avsaknaden av en etablerad dialog kring Dövidrott identifierades som en central utmaning, och deltagarna påpekade att större synlighet och ökad samverkan med Svenska Dövidrottsförbundet skulle kunna göra stor skillnad.

6.3.3 Sammanfattning behov

Både SF och RF-SISU distrikten uttrycker ett tydligt behov av ökad kunskap och struktur för att inkludera döva och hörselskadade i idrotten. SF skattar sitt behov till runt 7 på en tiogradig skala och efterlyser främst utbildningsprogram, tydliga riktlinjer och hjälpmedel för att anpassa tävlingar och träningar. Dessutom framkommer önskemål om att stärka kommunikationen – exempelvis via textning, mikrofonanvändning och teckenspråkstolkning – samt att tillhandahålla information om hur man kan få tag på och använda dessa verktyg för att säkerställa delaktighet.

RF-SISU distrikten ligger något lägre i självskattade behov, men betonar ändå vikten av mer stöd, samverkan och nätverk för att kunna stötta föreningar. De pekar på att en hög andel döva i vissa distrikt inte alltid får rätt förutsättningar, eftersom resurser och prioriteringar ofta konkurrerar med andra uppdrag. Samtidigt finns en stark vilja att överbrygga kunskapsluckor, inte minst genom att lyfta förebilder och öka dialogen med föräldrar, vården och hörcentraler.

Vi bör även ha i åtanke att organisationernas upplevelse av sitt kompetensbehov inte alltid sammanfaller med hur målgruppen själva upplever situationen, vilket gör dialog och samverkan extra viktigt. Ni kan läsa lite mer om ämnet under avsnittet *Målgruppens perspektiv och organisationernas kompetensbehov – en jämförelse* på sida 13.

Sammantaget visar denna kartläggning att det krävs mer strukturerad kompetensutveckling, gemensamma riktlinjer och bättre samordning mellan SF, RF-SISU distrikten och Svenska Dövidrottsförbundet. Med rätt anpassningar och utbildningsinsatser kan dövidrotten få en starkare position, vilket ger fler döva och hörselskadade möjlighet att delta och utvecklas på lika villkor.

7. Andra relevanta faktorer

Det finns flera aspekter, utöver dem som framkommit i kartläggningen av SF och RF-SISU distrikten, som kan påverka möjligheten att utveckla en inkluderande idrottsmiljö döva och hörselskadade. Dessa faktorer är inte alltid uppenbara vid en första genomgång, men deras betydelse framträder tydligt när man eftersträvar en heltäckande förståelse av hur resurser, organisation och praktiska förutsättningar samverkar. I detta avsnitt presenteras ytterligare variabler som bör beaktas när man fattar beslut om vilka insatser som krävs för att stärka idrott för döva och hörselskadade.

7.1 Målgruppens perspektiv och organisationernas kompetensbehov – en jämförelse

Som en del av rapportens bredare kartläggning är det viktigt att belysa hur döva och hörselskadade själva upplever kommunikationen från idrottsorganisationer. Detta avsnitt visar på skillnader mellan organisationernas egna bedömningar av sina kompetensbehov och hur tydlig målgruppen faktiskt uppfattar informationen. De framtagna resultaten illustrerar varför det krävs ytterligare insatser för att möta efterfrågan på inkluderande och tillgänglig kommunikation, och de visar också att det kan finnas en diskrepans mellan organisationernas självbild och målgruppens uppfattning av hur väl förberedda organisationerna faktiskt är. Därför presenteras dessa resultat här eftersom de bidrar till en mer heltäckande förståelse för hur idrottsrörelsen kan utvecklas för att bättre inkludera döva och hörselskadade.

Målgruppens perspektiv och organisationernas kompetensbehov – en jämförelse

Anna Polivanchuk, projektledare för Arvsfondsprojektet "Idrottsvänner" som drivs av Svenska Dövidrottsförbundet i Örebro, avslutade nyligen en fristående kurs i marknadsföring inom företagsekonomi vid Mittuniversitetet. I sitt PM analyserade hon hur idrottsorganisationer kan förbättra sin marknadsföring och kommunikation för att inkludera döva och hörselskadade, med fokus på målgruppens behov och utmaningar.

Henrik Rangfeldt, genomförde en kartläggning riktad mot organisationerna SF och RF-SISU distrikten, där han samlade in data från 61 respondenter om deras kompetensbehov. Denna information använde Anna som grund för att analysera två specifika områden och jämföra dessa med målgruppens upplevelser.

Hennes fokus riktades mot SF, som prioriterar bemötande och förhållningssätt (7,5), och RF-SISU distrikten, som betonar inkludering av döva och hörselskadade (6,8).

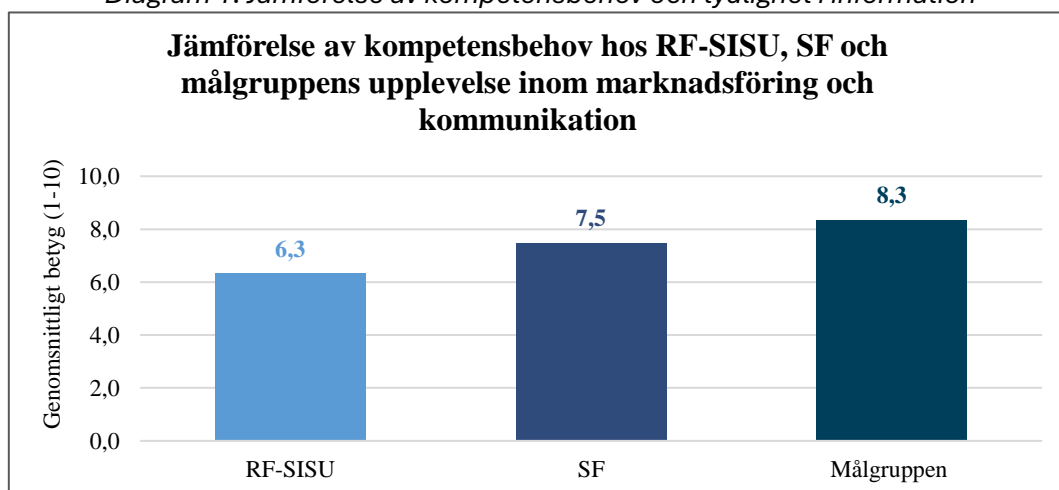
Dessa skillnader speglar organisationernas olika roller: SF fokuserar på idrottsutövare och tävlingsverksamhet, med särskild tonvikt på bemötande och representation, medan RF-SISU distrikten, med ansvar för utbildning och föreningsstöd, prioriterar inkluderande strategier och nätverksbyggande. Deras kompetensbehov, med SF:s fokus på bemötande och förhållningssätt och RF-SISU distriktens prioritering av inkludering av döva och hörselskadade, har en betydande påverkan på hur de planerar och genomför sitt arbete med marknadsföring och kommunikation.

För att få en djupare förståelse av hur döva och hörselskadade uppfattar kommunikationen från idrottsorganisationer och andra idrottsföreningar, utvecklade Anna en enkätundersökning som hon hade en månad till sin användning för PM-arbetet. Enkäten skickades ut till döva och hörselskadade individer över hela Sverige, från ungdomar under 18 år till vuxna över 50 år. Den täckte en bred åldersgrupp och inkluderade både aktiva och tidigare idrottare samt icke-idrottsaktiva.

En specifik fråga i enkäten var inriktad på att bedöma tydligheten i informationen från idrottsorganisationer och andra idrottsföreningar när det gäller tillgänglighet för döva och hörselskadade. Respondenterna uppmanades att betygsätta informationens tydlighet på en skala från 1, vilket indikerar "inte alls tydlig", till 10, som representerar "mycket tydlig". Från de 54 insamlade svaren erhöles ett omfattande underlag för analys, vilket var ett rimligt resultat med tanke på tidsramen. Analysen gav värdefulla insikter i hur väl informationen kommuniceras till och uppfattas av målgruppen.

Resultaten i **diagram 1** visar att målgruppen upplevde en större brist på tydlighet än vad organisationerna själva bedömde, med ett inverterat värde på 8,3 jämfört med organisationernas egna uppfattningar om sina kompetensbehov, vilka låg på 6,3 för RF-SISU distrikten och 7,5 för SF

Diagram 1. Jämförelse av kompetensbehov och tydlighet i information



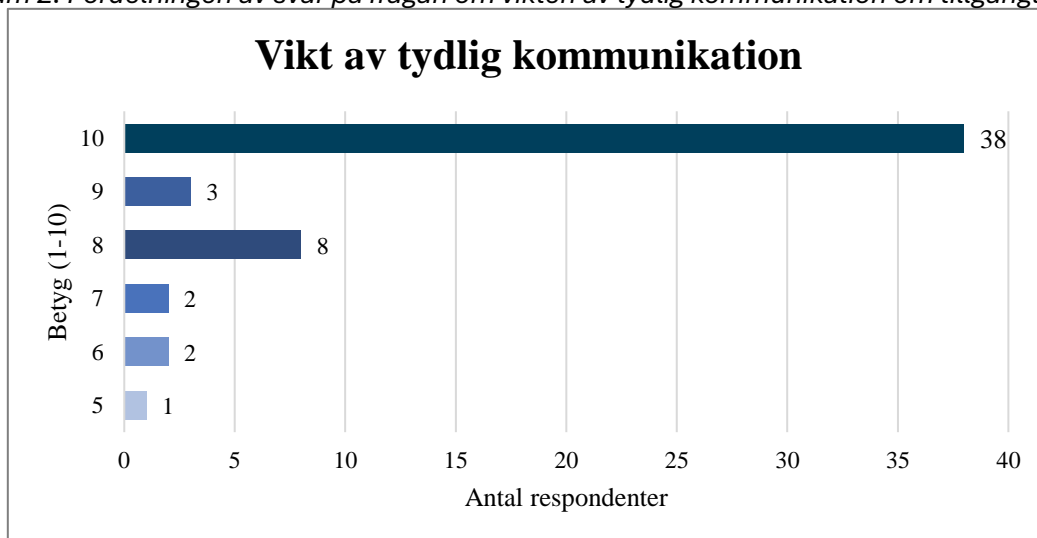
Källa: Egen enkätundersökning (2024). Siffrorna är avrundade till en decimal för tydlighet

Skillnaderna mellan organisationernas bedömning och målgruppens upplevelser visar att förbättringsbehoven är större än förväntat. För att möta målgruppens behov krävs inte bara förbättrad kompetens, utan även strategier som främjar tydlig och tillgänglig kommunikation. Målgruppens höga värde understryker vikten av strategisk kommunikation som en nyckelåtgärd för att minska skillnaderna mellan organisationernas insatser och målgruppens behov. Att utveckla SF:s och RF-SISU:s kompetensbehov är avgörande, då detta direkt möjliggör en mer effektiv och inkluderande marknadsföring och kommunikation i deras arbete.

Vidare visar resultaten från en annan fråga i enkäten, som undersökte vikten av tydlig kommunikation, att detta är av stor betydelse för döva och hörselskadade. Respondenterna uppmanades värdera vikten av att idrottsorganisationer tydligt kommunicerar sina tillgänglighetsanpassningar, såsom teckenspråk, textning och visuella hjälpmedel (t.ex. skyltar och ljussignaler).

Diagram 2 visar att en överväldigande majoritet av respondenterna gav högsta betyg (10) på skalan, vilket understryker att tydlig kommunikation är avgörande för inkludering. Ingen av respondenterna valde nivåerna 1–4 på skalan, vilket ytterligare förstärker vikten av att göra information tillgänglig på ett sätt som möter målgruppens behov.

Diagram 2. Fördelningen av svar på frågan om vikten av tydlig kommunikation om tillgänglighet



Källa: Egen enkätundersökning (2024)

Sammanfattningsvis visar resultaten att målgruppen värdesätter tydlig och tillgänglig kommunikation som en av de grundläggande aspekter för att känna sig inkluderade inom idrottsrörelsen.

7.2 Skolsamverkan

Idag finns det i Sverige fem statliga skolor för döva och hörselskadade under Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM). Utöver dessa driver SPSM ytterligare fem skolor som riktar sig till elever med andra typer av funktionsnedsättningar. Därutöver har 15 kommunala skolor verksamhet för hörselnedsatta elever i olika former, allt ifrån hela F–9-avdelningar till hörselklasser eller hörselspår. Denna information bygger på Svenska Dövidrottsförbundets nuvarande kunskap, bland annat genom projektet Idrottsvänner, men med tanke på hur många som lever med hörselnedsättningar i Sverige är det troligt att betydligt fler skolor erbjuder stöd till målgruppen än vad förbundet har kännedom om.

Mellan åren 1965 och 2010 fanns ett nära samarbete mellan förbundet och SPSM, där man anordnade Skolmästerskap. När SPSM drog sig ur, med hänvisning till att tävlingsverksamhet inte ingick i myndighetens uppdrag, tog Dövidrotten över ansvaret. Dessa tävlingar omvandlades då till Ungdomsspelen för förbundets medlemsföreningar.

I dagläget saknas en strukturerad satsning hos förbundet som främjar kontakt och samarbete mellan grundskolor och idrottsföreningar. Svenska Dövidrottsförbundet har både ambitionen och viljan att överbygga detta tomrum, men resurser har hittills saknats för att sätta konkreta initiativ. Behovet av en ny struktur för samverkan är därför stort. Ett sådant samarbete skulle inte bara stärka idrottens roll i elevernas vardag, utan även öka deras möjligheter att hitta idrottsaktiviteter anpassade till individuella behov.

Att bygga en bro mellan skolorna och idrottsrörelsen kan dessutom säkerställa att fler döva och hörselskadade barn och ungdomar nås av idrottsrörelsens insatser och på så sätt främja en mer inkluderande framtid.

7.3 Efterfrågade behov av stödinsatser som framkommit under kartläggningen

Under det pågående kartläggningsarbetet har det framkommit förfrågningar om stödinsatser kring idrott för döva och hörselskadade. Dessa behov har lyfts via olika kanaler, bland annat genom direkta kontakter med förbundets kansli, initiativ i pågående projekt och diskussioner under samverkansträffar.

Behov av stöd i föreningar

Ett återkommande tema är föräldrar som söker vägledning för hur deras barns idrottsklubbar kan anpassa verksamheten på ett sätt som ger döva och hörselskadade barn en meningsfull och rättvis möjlighet att delta. Dessa frågor belyser en tydlig kunskapsbrist hos många föreningar, vilket ofta leder till att ansvaret för att föreslå lösningar hamnar hos föräldrarna eller den hörselnedsatta individen själv.

Utmaningen blir särskilt påtaglig när föräldrarna saknar tidigare erfarenhet av dövhet eller hörselskada, till exempel när deras barn är deras första kontakt med denna typ av funktionsnedsättning. Många uttrycker osäkerhet kring vad som är rimligt att begära och vilka anpassningar idrottsklubben förväntas kunna erbjuda. Denna situation lyfter fram behovet av att sprida information och utbildning till föreningar, så att de lättare kan skapa inkluderande miljöer och möta behoven hos döva och hörselskadade barn och ungdomar.

Initiativ till samverkan och kompetensstöd

Som ett fleridrottsförbund har Svenska Dövidrottsförbundet fört dialog med olika SF kring samarbetsmöjligheter. I dessa samtal framträder ett tydligt behov av både kompetensstöd och utbildning, för att bättre inkludera döva och hörselskadade i olika idrottsgrenar.

Ett av förbunden lyfte särskilt fram att deras idrott lockar många äldre utövare, varav flera utvecklat en hörselskada. I den situationen ser de ett behov av ökad förståelse för målgruppens behov samt konkreta strategier för hur verksamheten kan anpassas. Genom att ta fram tydliga riktlinjer och erbjuda anpassat stöd vill Svenska Dövidrottsförbundet bidra till att fler SF och föreningar känner sig rustade att hantera dessa utmaningar på ett professionellt och inkluderande sätt.

Praktisk test av stödfunktion

Under året gjordes en praktisk test av hur en stödfunktion kan fungera i skarpt läge. Testet initierades efter att en förälder kontaktat förbundet angående utmaningar i barnets idrottsverksamhet, kopplat till en ledares bristande kunskap om döva och hörselskadade. Konsekvensen blev att barnet inte kunde delta på lika villkor.

Då det berörda SF var öppet för samarbete kunde ett gemensamt arbete inledas, vilket resulterade i att idrottsspecifika riktlinjer togs fram för att inkludera döva och hörselskadade personer. Inom ramen för arbetet reviderades även reglerna för att undanröja hinder, till exempel begränsningar kring användning av tekniska hörhjälpmedel eller tolk vid tävlingar. Det framgångsrika samarbetet visade tydligt hur utbildning och riktlinjer kan bana väg för mer inkluderande idrottsmiljöer.

Samarbete med andra organisationer och arrangörer

Utöver våra samarbeten med olika idrottsförbund har även andra organisationer vänt sig till oss i syfte att skapa mer inkluderande aktiviteter och evenemang. Ett exempel är Friluftsförbundet, som inför utbildningar i alpina skidskolor för döva och hörselskadade tog kontakt med oss för

råd och stöd. Under vårt samarbete har vi lyft vikten av att anlita professionella teckenspråkstolkare för att säkerställa en tillgänglig och inkluderande miljö för deltagarna.

En central insikt vi förmedlat är att det inte räcker att en instruktör behärskar teckenspråk på grundläggande nivå; för att garantera en rättvis och kvalitativ utbildning krävs professionella tolkar när instruktören själv inte är fullt teckenspråkskunnig. Detta har visat sig vara en ögonöppnare för Friluftsförbundet och bidragit till ett ökat fokus på att erbjuda rätt anpassningar för målgruppen. Som en följd av dialogen har Friluftsförbundet tagit betydelsefulla steg mot att säkerställa att alla deltagare, oavsett hörsel-förmåga, får en likvärdig upplevelse och utbildning.

Även organisationen bakom det kommande hockey-VM i Stockholm har inlett en dialog med oss för att utforska möjligheterna att göra evenemanget mer tillgängligt för döva och hörselskadade. Fokus ligger på att införa inkluderande lösningar, exempelvis teckenspråkstolkning, anpassad information och teknik som underlättar för alla besökare. Detta samarbete markerar ett lovande steg för att öppna upp större internationella arrangemang för en bredare målgrupp och inspirera fler arrangörer att prioritera tillgänglighet.

Positiva gensvar och framtida potential

Under kartläggningsperioden har vi regelbundet informerat om Svenska Dövdrottssförbundets uppdrag och redogjort för hur stor andel av befolkningen som är döva eller hörselskadade i Sverige. Responser från flera SF och RF-SISU distrikt har varit påtagligt positivt; många har uttryckt en stark ambition att både fördjupa sin kunskap och att utveckla mer inkluderande verksamheter.

Samtidigt ser vi en stor potential i att fortsätta detta arbete på bred front, inte minst genom att erbjuda riktade utbildningar och bygga upp långsiktiga stödfunktioner. Med gemensamma insatser och ökad samverkan kan ännu fler föreningar och distrikt få tillgång till den kunskap och de verktyg som krävs för att skapa en idrottsmiljö där döva och hörselskadade personer känner sig sedda, delaktiga och välkomna.

7.4 Erfarenheter från projektet Idrottsvänner

Idrottsvänner är ett treårigt projekt som drivs av Svenska Dövidrottsförbundet och finansieras av Allmänna Arvsfonden. Projektet syftar till att stötta ungdomar som flyttar till Örebro för att börja på Riksgymnasiet för döva och hörselskadade att idrotta. Målet är att utöka förutsättningarna för dessa ungdomar, så att de kan fortsätta sin idrottskarriär utan avbrott och samtidigt främja både fysisk och psykisk hälsa.

Under projektets gång har värdefulla erfarenheter och observationer samlats in kring vad som krävs för att skapa och upprätthålla inkluderande idrottsmiljöer. Nedan följer en sammanställning av de identifierade behoven, baserade på de lärdomar som framkommit inom Idrottsvänner.

Sammanställning av identifierade behov för inkluderande idrottsmiljöer (2023–2024)

Baserat på en omfattande insamling av fallbeskrivningar och observationer från olika idrottsmiljöer i Sverige framträder en tydlig och genomgripande bild av behovet av stöd och utveckling på både lokal och nationell nivå. Dessa behov är komplexa och täcker flera områden inom idrottsrörelsen, där idrottsföreningar, SF och RF-SISU distrikt har en avgörande roll. De utmaningar som lyfts fram belyser såväl strukturella som pedagogiska och kommunikativa brister, vilka tillsammans påverkar möjligheterna för döva och hörselskadade idrottare att delta, utvecklas och känna sig fullt inkluderade på sina villkor.

Projektet "Idrottsvänner", som är baserat i Örebro, har spelat en nyckelroll i att kartlägga dessa utmaningar och samla in värdefull information kring behoven. Tack vare projektets närhet till Riksgymnasiet för döva och hörselskadade har en betydande del av fallbeskrivningarna hämtats just från Örebro. Samtidigt har projektet aktivt samlat in exempel från andra delar av landet, vilket ger en heltäckande och nationellt representativ bild av situationen.

En central aspekt som bör lyftas är Örebros titel som "Europas teckenspråkshuvudstad", en benämning som används med stolthet av Örebro kommun för att understryka stadens ledande roll inom teckenspråkskultur och tillgänglighet. Denna titel förväntas i praktiken innebära en högre grad av medvetenhet, förståelse och anpassning kring frågor som rör tillgänglighet, kommunikation och inkludering av döva och hörselskadade individer. Trots detta visar de insamlade fallbeskrivningarna att problemen och behoven i Örebro är lika stora som i resten av Sverige. Detta belyser att de identifierade utmaningarna inte är avgränsade till enskilda orter eller föreningar, utan snarare utgör en nationell problematik som kräver samordnade insatser, utökad kunskap och ett gemensamt ansvar från hela idrottsrörelsen.

De identifierade behoven sträcker sig långt bortom praktiska lösningar som tillgång till tolkar, visuella hjälpmedel och tekniska resurser. Minst lika centralt är behovet av en grundläggande attitydförändring och att utöka kunskap bland tränare, ledare, idrottskonsulenter och andra nyckelpersoner inom idrottsrörelsen. För att döva och hörselskadade idrottare ska kunna delta och utvecklas på samma villkor som sina hörande lagkamrater krävs en högre grad av förståelse för deras specifika utmaningar samt en vilja att införa hållbara lösningar som främjar inkludering, delaktighet och jämlikhet.

Idrottsrörelsen, som är en av samhällets mest inkluderande och sammanhållande krafter, har en unik möjlighet att leda vägen i denna förändring. Genom att arbeta målinriktat och medvetet, både lokalt och nationellt, kan idrottsrörelsen bli en förebild för inkludering och tillgänglighet.

Det handlar inte bara om att skapa fysiskt tillgängliga miljöer utan också om att bygga en idrottskultur som genomsyras av kunskap, förståelse och respekt – en kultur där alla, oavsett hörselstatus, känner sig sedda, hörda, lyssnade till och delaktiga.

Det är dock viktigt att påpeka att det i nuläget finns ett stort behov av fler stödfunktioner för att möta dessa utmaningar. För närvarande är Henrik, dövidrottskonsulent, en viktig stödfunktion inom området. Hans arbete är av stor betydelse, men det är otillräckligt i förhållande till den omfattande arbetsinsats som krävs för att hantera de många identifierade behoven. För att kunna skapa en verkligt inkluderande idrottsmiljö krävs fler resurser, fler engagerade aktörer och ett utökat stöd på såväl lokal som nationell nivå.

Sammanfattningsvis är det uppenbart att behoven är omfattande och akuta. Ett samlat och långsiktigt stöd krävs för att skapa inkluderande idrottsmiljöer där alla individer ges samma möjlighet att delta, växa och känna sig välkomna. Detta är ett ansvar som måste delas av hela idrottsrörelsen, från de lokala föreningarna till de nationella förbunds nivåerna. Genom ett gemensamt engagemang och fler stödfunktioner har idrottsrörelsen potential att skapa en mer jämlik och hållbar framtid – en framtid där ingen lämnas utanför.

7.5 Att nå ut – Dövidrottens utmaning

Svenska Dövidrottsförbundet (SDI) strävar efter att erbjuda idrottsmöjligheter till alla döva och hörselskadade, men arbetet försvåras av flera faktorer. De kontaktvägar som finns idag vilar ofta på äldre strukturer, där lokala föreningar historiskt har samarbetat med statliga och kommunala specialskolor för döva och hörselskadade. Samtidigt går en allt större andel hörselnedsatta elever i integrerade skolor, vilket gör att de inte alltid fångas upp av de traditionella nätverken kring specialskolorna.

Hörselvårdens sekretess begränsar dessutom SDI:s möjligheter att enkelt identifiera och nå potentiella aktiva. Förbundet behöver därför utveckla nya samarbetsformer med vården och andra viktiga aktörer inom idrotten, såsom SF och RF-SISU distrikten, vilket kräver både mer tid och resurser. SDI har samtidigt under en längre tid haft begränsade resurser, vilket försvårar möjligheten att genomföra större satsningar för att nå ut till målgruppen. Sammantaget gör detta att många individer riskerar att gå miste om de idrottsmöjligheter och den kompetens som förbundet kan erbjuda.

8. Sammanfattande analys över behoven

Utifrån kartläggningen av SF:s och RF-SISU distriktens behov kring kompetensstöd för idrott för döva och hörselskadade framträder flera centrala områden som kräver särskild uppmärksamhet. Dessa behov är direkt kopplade till målet att skapa en inkluderande idrottsmiljö där alla, oavsett hörselförmåga, kan delta på lika villkor.

Identifierade behov

1. Kunskap och utbildning

Ett återkommande behov är höjd kompetens bland föreningsledare, tränare och andra nyckelpersoner inom idrotten i frågor som rör döva och hörselskadade. Det finns ett uttalat behov av utbildningsinsatser som tydliggör hur kommunikation och interaktion kan anpassas för att bättre möta målgruppens behov. Detta inkluderar både praktiska verktyg, som teckenspråkstolk, teckenspråksstöd och teknik, samt en ökad förståelse för de sociala och emotionella utmaningar som dessa individer kan möta. Det framkommer också att en mer kontinuerlig och strukturerad utbildningsmodell kan bidra till att höja kompetensen på längre sikt och säkerställa att kunskap förankras inom organisationerna.

2. Tillgänglighet och resurser

Kartläggningen lyfter fram ett behov av att stärka både tillgången till och förståelsen för kommunikationsverktyg som kan underlätta idrotten för döva och hörselskadade. Även om det finns verktyg, såsom teckenspråkstolk, hörseltekniska anordningar och visuella signaler, framkommer att dessa inte alltid är tillräckligt integrerade i verksamheterna. Ett centralt hinder är bristen på kunskap och utbildning kring hur dessa verktyg ska användas på ett effektivt sätt. Samtidigt finns en tydlig vilja bland aktörer inom idrotten att lära sig mer och utveckla sin kompetens för att möta dessa utmaningar.

Utöver kunskapsbristen framhävs att de aktuella organisationerna ofta saknar tillräckliga resurser för att fullt ut kunna arbeta med att utveckla idrotten för döva och hörselskadade. Begränsade ekonomiska och organisatoriska förutsättningar bidrar till att viktiga insatser, som utbildning och genomförande av riktade insatser, ofta blir svåra att genomföra i den omfattning som behövs. Genom att investera i riktade utbildningsinsatser och förbättra tillgången till resurser kan ett mer hållbart och inkluderande stöd skapas för målgruppen.

3. Samverkan och nätverk

Ett annat centralt behov är att etablera starkare nätverk och samarbetsstrukturer mellan SF, RF-SISU distriktet och Svenska Dövidrottsförbundet. Detta inkluderar både kunskapsutbyte och samordnade insatser för att säkerställa en likvärdig utveckling i hela landet. Genom ett starkare samarbete med Svenska Dövidrottsförbundet och andra relevanta intresseorganisationer kan dessa aktörer tillsammans bättre identifiera och lösa de utmaningar som målgruppen står inför på ett mer effektivt sätt.

4. Förstärkt kommunikation

Det framkommer att det behövs större tydlighet och kontinuitet i kommunikationen om vilka stöd och resurser som finns tillgängliga. En viktig del är att utveckla informationsmaterial och sprida det på ett sätt som är både tillgängligt och anpassat till målgruppen. Digitala plattformar, liksom personliga möten och workshops, kan spela en nyckelroll i att nå ut med budskapet till så många som möjligt.

5. Riktlinjer och strategier

Det finns ett tydligt behov av stöd för att utveckla riktlinjer och strategier som syftar till inkludering av döva och hörselskadade. Genom att skapa tydliga riktlinjer kan organisationer arbeta mer strukturerat och målinriktat för att säkerställa att denna målgrupp inkluderas i idrottsverksamheten. Ett fokus på strategisk planering och långsiktighet kan också bidra till att förankra arbetet i hela organisationen och säkerställa hållbara lösningar för framtiden.

Andra relevanta faktorer

Utöver ovanstående behov finns det flera faktorer som ytterligare påverkar möjligheterna att skapa en inkluderande idrottsmiljö. Bland dessa återfinns:

- **Attityder och förståelse:** En viktig aspekt är att förändra attityder och förbättra förståelsen för döva och hörselskadade inom idrottsrörelsen som helhet. Fördomar och brist på insikt kan utgöra hinder för utvecklingen. Att arbeta med attitydförändring genom utbildning och kampanjer är en central del av detta arbete.
- **Ekonomiska resurser:** Begränsade ekonomiska resurser är ett återkommande hinder för att implementera de åtgärder som krävs för att stödja döva och hörselskadade. Det behövs särskilda satsningar för att finansiera stödinsatser, utbildning, tekniska hjälpmedel och anpassningar.
- **Regionala skillnader:** Skillnader i resurser och förutsättningar mellan olika delar av landet innebär att vissa områden har svårare att tillgodose behoven. Detta blir särskilt tydligt i RF-SISU distrikt där en stor andel av målgruppen är bosatta. Sådana distrikt möter större krav på resurser och insatser, men har ofta begränsade möjligheter att möta dessa behov.

För att åtgärda detta krävs riktade strategier som tar hänsyn till lokala behov och förutsättningar, samt en förstärkning av samverkan mellan nationella och lokala aktörer. Genom att identifiera och stötta de distrikt som har en större representation av målgruppen kan resurser användas effektivare och mer målinriktat för att skapa likvärdiga möjligheter över hela landet.

Sammanfattningsvis behöver SF och RF-SISU distrikten fortsatt stöd för att utveckla sin kompetens och kapacitet kring idrott för döva och hörselskadade. Genom samordnade insatser, ökad kunskap och riktade resurser kan vi skapa en miljö där alla, oavsett hörselförmåga, har likvärdiga möjligheter att delta i idrottsverksamhet så att vi får en mer inkluderande idrottsrörelse. För att uppnå detta krävs ett långsiktigt engagemang och en vilja att arbeta strukturerat och målmedvetet.

9. Förslag på åtgärder

9.1 Kompetensstöd

Svenska Dövidrottsförbundet föreslås få i uppdrag att utveckla och implementera ett kompetensstöd för idrott för döva och hörselskadade. Detta arbete ska syfta till att skapa långsiktiga förutsättningar för RF-SISU distrikt och SF att inkludera och vidareutveckla idrottsverksamhet för denna målgrupp inom sina organisationer. Kompetensstödet ska innefatta utveckling av utbildnings- och informationsmaterial, regelbundna uppdateringar och spridning av bästa praxis.

Vidare ska insatser riktas mot RF-SISU-distrikt och SF genom samverkan och processtöd, med särskilt fokus på att identifiera nuvarande utmaningar, implementera anpassningar och följa upp genomförda åtgärder. Målet är att säkerställa en hållbar utveckling som leder till ökad inkludering av döva och hörselskadade inom idrottsrörelsen.

Utöver detta ska möjligheter skapas för idrottsföreningar att få tillgång till kompetensutveckling genom utbildningar och informationsmaterial. Syftet är att ge idrottsföreningar konkreta verktyg och kunskap för att anpassa sin verksamhet och säkerställa att döva och hörselskadade inkluderas på ett hållbart och strukturerat sätt. Dessa insatser kommer att inkludera riktade utbildningsprogram, handledning och vägledning anpassad efter föreningarnas specifika behov.

Utbildning

För att möta efterfrågan på stöd för att bättre inkludera döva och hörselskadade inom idrotten, behövs relevant utbildnings- och informationsmaterial. Detta material ska ge kunskap om anpassningar, strategier för inkludering och praktiska verktyg som stärker SF och RF-SISU distriktens arbete. Genom tillgången till information om döva och hörselskadade och Dövidrott samt inkluderingsmetoder kan dessa organisationer höja sin kompetens och skapa mer tillgängliga idrottsmiljöer.

För att säkerställa att idrottsverksamheten utvecklas och blir mer inkluderande, är det nödvändigt att erbjuda anpassade utbildningar baserade på identifierade behov. Utbildningarna ska riktas till organisationer, föreningar och deras ledare för att stärka deras förmåga att inkludera och stödja döva och hörselskadade inom idrotten. Fokus ligger på att öka kunskapen om hörselskador, förbättra kommunikation och tillhandahålla konkreta verktyg för att skapa en mer inkluderande och tillgänglig idrottsmiljö.

För att ytterligare stärka kompetensen inom idrotten föreslås en bredare samverkan med andra aktörer. Detta inkluderar att integrera grundläggande kunskap om döva och hörselskadade samt Dövidrott i idrottsövergripande utbildningar samt att erbjuda utbildningsinsatser med motsvarande grundläggande innehåll inom andra SF:s utbildningsprogram. Genom att inkludera dessa aspekter i befintliga utbildningsstrukturer kan fler idrottsledare och föreningar få tillgång till viktig kunskap, vilket bidrar till en mer inkluderande idrottsrörelse.

Utbildningsinsatserna ska erbjudas både i digitalt format och genom fysiska träffar för att säkerställa bred tillgänglighet och delaktighet från olika aktörer inom idrotten.

För att säkerställa att utbildningarna når ut till idrottsföreningarna föreslås en nära samverkan med RF-SISU distrikten. Genom detta samarbete kan utbildningarna effektivt spridas och

anpassas för att möta föreningarnas behov. RF-SISU distrikten fungerar som en nyckelaktör i att kanalisera kunskap och stöd till idrottsföreningar, vilket gör det möjligt att skapa långsiktigt hållbara lösningar.

Genom denna samverkan får idrottsföreningar tillgång till praktiska verktyg, strategier för bemötande och vägledning för att anpassa sin verksamhet för döva och hörselskadade. På så sätt integreras utbildningarna i idrottens utbildningsstrukturer och blir lättillgängliga för föreningar i hela landet.

Exempel på insatser:

- Skapa och erbjuda både grundläggande och fördjupade utbildningar
- Samarbeta med andra aktörer för att implementera grundläggande kunskap om döva och hörselskadade samt Dövidrott i relevanta befintliga utbildningar
- Ta fram riktlinjer och manualer för inkludering av döva och hörselskadade inom organisation och idrottsverksamheten
- Identifiera och sprida goda exempel på inkluderingsarbete inom idrotten

RF-SISU distrikten

För att stärka RF-SISU distriktens förmåga att stödja idrott för döva och hörselskadade föreslås en satsning på kompetensutveckling. Genom riktade insatser i form av mötesplatser, workshops och utbildningar kan distrikten få ökad kunskap och verktyg för att bättre stötta föreningar och SF i inkluderingsarbetet.

Dessa insatser syftar till att höja kunskapen om döva och hörselskadade samt Dövidrottens förutsättningar genom att tillhandahålla praktiska exempel och metoder för att anpassa verksamheter inom idrotten. Genom att skapa forum för erfarenhetsutbyte mellan RF-SISU distrikten och Svenska Dövidrottsförbundet kan distrikten dela kunskap, identifiera utmaningar och utveckla gemensamma strategier för en mer inkluderande idrottsrörelse.

För att säkerställa att samverkan ger önskad effekt föreslås en kontinuerlig utvärdering av de genomförda insatserna. Genom att följa upp deltagande distrikt och analysera hur väl utbildningarna och stödet når ut till föreningar, kan insatserna justeras och optimeras över tid. En återkommande utvärdering kan även bidra till att identifiera nya behov och säkerställa att resurser och insatser fördelas på ett effektivt sätt.

Exempel på insatser:

- Skapa riktlinjer och material för RF-SISU distrikten om hur de kan stötta idrottsföreningar i att implementera anpassningar för hörselnedsatta idrottare.
- Anordna mötesplatser och utbildningar där RF-SISU distrikten och dess personal får möjlighet till kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom idrott för döva och hörselskadade.
- Utveckla eller anpassa befintliga utvärderingsmetoder för att säkerställa att arbetet ger önskad effekt och bidrar till en långsiktig och hållbar utveckling.

Processtöd för SF

Utveckla en metod för att kartlägga SF:s arbete med idrott för döva och hörselskadade, inklusive en bedömning av deras nuvarande nivå och föreslagna åtgärder för förbättring. Syftet är att förenkla och effektivisera processarbetet genom en strukturerad metodik. Processen ska innefatta en kartläggning av nuläget tillsammans med SF, identifiering av utvecklingsbehov och stöd för implementering av förbättringsåtgärder.

Arbetet inleds med en gemensam workshop för samtliga SF, där grundläggande principer och metoder presenteras tillsammans med utbildning i Dövidrottsgrunder. Därefter följs processen upp genom individuellt anpassade konsultationer och riktat stöd till respektive SF för att säkerställa långsiktig utveckling.

Exempel på insatser:

- Utveckla metod och nivåer av bedömningsnivå
- Ta fram en manual med förslag på utvecklingsåtgärder för idrott för döva och hörselskadade inom SF, exempelvis idrottsspecifika riktlinjer och rekommendationer
- Genomföra processarbete med uppföljning och utvärdering för att säkerställa genomslag och hållbarhet i arbetet

Ambassadörer

Lyfta fram döva och hörselskadade förebilder för att inspirera och motivera både aktiva och ledare. Genom att lyfta fram framgångsrika historier och förebilder från olika idrotter kan fler få en ökad förståelse för möjligheterna inom idrotten för döva och hörselskadade.

Detta kan ske genom samverkan med SF inom respektive idrott, där förebilder lyfts fram i utbildningar, kampanjer och kommunikation för att öka synligheten och representationen. Vidare kan framgångssagor och erfarenheter delas i sociala medier, på utbildningstillfällen och i föreningsverksamhet för att skapa en mer inkluderande och inspirerande idrottsrörelse.

Arbetet bör även synkas med kommande idrottsevenemang såsom EM, VM och Deaflympics för att ge förebilder en plattform att synas på och inspirera fler att engagera sig i idrotten.

Exempel på insatser:

- Synliggöra döva och hörselskadade förebilder genom kampanjer, intervjuer och reportage i idrottsrörelsens kommunikationskanaler.
- Samverka med SF för att inkludera förebilder i utbildningar, seminarier och event för att öka representation och kunskap inom idrotten.

9.2 Förslag på åtgärder utanför kompetensstödet kopplat till behoven som framkommit i analysen

Resurser - hjälpmedel

För att möjliggöra en mer inkluderande idrottsmiljö för döva och hörselskadade, behövs en översyn av möjligheterna för idrottsföreningar att söka ekonomiskt stöd för att införskaffa anpassade hjälpmedel. Detta kan inkludera exempelvis startlampor, visuella signaler och andra tekniska lösningar som underlättar idrottsutövande och säkerställer en jämlik tävlings- och träningsmiljö.

Det föreslås att detta stöd kan erbjudas genom Projektstöd IF eller motsvarande bidragsformer, där särskilda resurser avsätts för att möjliggöra sådana inköp. Genom att ge idrottsföreningar bättre tillgång till dessa hjälpmedel kan fler döva och hörselskadade delta aktivt i idrottsverksamheten på lika villkor.

Resurser - RF-SISU distrikt

För att hantera de regionala skillnaderna i tillgång till resurser och stöd för idrott för döva och hörselskadade, föreslås en översyn av hur befintliga resurser fördelas inom RF-SISU distrikten. Syftet är att identifiera och kalibrera resursfördelningen utifrån de specifika behoven i respektive distrikt.

Denna översyn bör analysera var behoven är störst och säkerställa att resurser fördelas mer träffsäkert för att stärka stödet där det behövs som mest. Genom att genomföra denna översyn kan en mer rättvis och effektiv resursfördelning säkerställas, vilket i sin tur bidrar till en mer inkluderande idrottsmiljö i hela landet.

Att nå ut till målgruppen

För att stärka Svenska Dövidrottsförbundets möjligheter att nå ut till döva och hörselskadade föreslås en översyn av hur samverkansmodellen kan användas på bästa sätt. Genom att analysera och utveckla samarbetet med RF-SISU distrikten, skolor och andra relevanta aktörer kan nya och mer effektiva kontaktvägar skapas för att identifiera och engagera målgruppen.

En viktig del i detta arbete är att se över möjligheterna till ökad skolsamverkan, då en allt större andel barn och unga med hörselnedsättning går i integrerade skolor snarare än i specialskolor. Genom att utveckla samverkansformer mellan idrotten och skolan kan fler barn och ungdomar få information om idrottsmöjligheter och inspireras till att delta i föreningslivet. Detta kan exempelvis ske genom inspirationsbesök, prova-på-aktiviteter och informationsmaterial riktade till skolor.

Vidare föreslås att Svenska Dövidrottsförbundet ser över möjligheterna att initiera särskilda projekt för att förstärka förbundets kontaktvägar till målgruppen. Detta kan innefatta informationskampanjer, föreningssamarbeten och digitala lösningar som gör det enklare för döva och hörselskadade att upptäcka och delta i idrott.

Arbetet med att nå ut till målgruppen kan även genomföras i samverkan med kompetensstödet, där erfarenheter och insikter från utbildningsinsatser och processtöd kan bidra till att utveckla effektiva strategier för informations spridning och rekrytering av nya aktiva.

Genom en samordnad insats mellan kompetensstödet, skolsamverkan och uppsökande arbete kan fler döva och hörselskadade nås och få tillgång till de idrottsmöjligheter och den kompetens som förbundet erbjuder.

AI-baserade lösningar för tillgänglig kommunikation

För att öka tillgängligheten inom idrotten föreslås att RF undersöker möjligheten att tillhandahålla AI-baserade verktyg för automatisk textning av tal och rörliga medier. Dessa verktyg kan vara ett stöd vid möten, utbildningar och evenemang, samt för att texta inspelade videor och direktsändningar, vilket gör det lättare för döva och hörselskadade att ta del av information i realtid.

Genom att tillgängliggöra AI-baserad textning inom idrottsrörelsen kan kommunikationen förbättras och fler aktörer kan få tillgång till inkluderande lösningar. Det rekommenderas att RF utreder tekniska och ekonomiska förutsättningar för implementering, samt hur sådana verktyg kan integreras i utbildningsplattformar, digitala mötesverktyg och medieproduktion för att maximera nyttan.

Vidare föreslås att RF även tar ansvar för utbildningsinsatser inom idrottsrörelsen för att säkerställa att dessa AI-lösningar används effektivt. Detta kan ske genom riktade utbildningar och vägledning för SF, RF-SISU distrikten och idrottsföreningar, där de får praktisk kunskap om hur verktygen implementeras och används i den dagliga verksamheten

9.3 Tidsplan

År 1 (2025) – Etablering och uppstart

- Etablera en arbetsgrupp för kompetensstödet inom Svenska Dövidrottsförbundet.
- Utveckla och fastställa en metod för processtöd till SF.
- Skapa riktlinjer och utbildningsmaterial.
- Genomföra inledande utbildningsinsatser för RF-SISU distrikten och SF.
- Uppstart av samverkan med RF-SISU distrikten.
- Förbereda arbetet med att lyfta fram ambassadörer.
- Första utvärdering av insatser i samverkan med RF-SISU distrikten och justering av insatser.

År 2 (2026) – Vidareutveckling och förstärkt genomförande

- Genomföra mötesplats för RF-SISU distrikten och SF för erfarenhetsutbyte och inspiration.
- Implementera processarbetet med SF.
- Lansera digitala utbildningsmoduler för RF-SISU distrikten och idrottsföreningar.
- Genomföra utbildningsinsatser.
- Påbörja arbetet med att lyfta fram ambassadörer.
- Utvärdering av årets insatser samt samverkan i med RF-SISU distrikten och SF.
- Justering och vidareutveckling av utbildningsmaterial och insatser.

År 3 (2027) – Hållbarhet och fortsatt utveckling

- Integrera kunskap om idrott för döva och hörselskadade i RF-SISU:s och SF:s ordinarie utbildningsprogram för att säkerställa långsiktig hållbarhet.
- Uppföljning av processarbetet med SF.
- Genomföra mötesplats för RF-SISU distrikten och SF för erfarenhetsutbyte och inspiration.
- Genomföra utbildningsinsatser.
- Säkerställa att döva och hörselskadade förebilder lyfts fram i fler sammanhang, såsom utbildningar, kampanjer och event.
- Utvärdering av insatser och identifiering av framtida behov i samverkan med RF-SISU distrikten och SF.
- Publicera en slutrapport med rekommendationer för fortsatt utveckling.

10. Slutdiskussion

Kartläggningen av behovet av kompetensstöd för idrott för döva och hörselskadade bekräftar ett stort behov av kunskap, utbildning och riktade insatser för att skapa inkluderande idrottsmiljöer. Framför allt krävs utbildning av ledare, tränare och organisationer i bemötande, kommunikation och anpassningar för att möjliggöra delaktighet på lika villkor.

Vidare framgår vikten av förbättrad samverkan mellan Svenska Dövidrottsförbundet, SF och RF-SISU distrikten. Genom tydligare kommunikationsvägar, gemensamma riktlinjer och fler utbildningsinsatser kan en mer samordnad strategi skapas. De föreslagna åtgärderna, såsom utbildningsmoduler, ambassadörsprogram och riktlinjer, syftar till att ge föreningar konkreta verktyg för inkludering.

Rapporten lyfter även behovet av bättre kommunikation och synliggörande av befintliga resurser. För att öka tillgängligheten krävs strategier som säkerställer att information når målgruppen på ett tydligt och anpassat sätt. Skolsamverkan är en nyckelfaktor, då fler barn och unga som är döva eller hörselskadade behöver få möjlighet att delta i idrottsrörelsen.

Kompetenshöjning och spridning av kunskap är avgörande för att ge idrottsaktörer rätt verktyg för att skapa inkluderande verksamheter. Kontinuerliga utbildningssatsningar krävs för att bryta de barriärer som idag begränsar idrottsdeltagandet. Att sprida beprövade metoder för anpassning och inkludering är en grundförutsättning för en hållbar förändring.

Förändring kräver långsiktiga insatser, organisatoriskt engagemang, resurser och politisk vilja. Uppföljning och justering av genomförda insatser är avgörande för att säkerställa effekt och utveckling.

Slutligen betonas vikten av representation och synliggörande. Genom att lyfta fram förebilder och skapa fler tillgängliga kommunikationsvägar kan fler inspireras att delta i idrotten. Inkludering och tillgänglighet bör vara självklara delar av idrottskulturen.

Denna kartläggning visar en viktig möjlighet att skapa verklig förändring. Med rätt insatser, utbildning och samverkan kan vi säkerställa att döva och hörselskadade har samma möjligheter som alla andra att delta och utvecklas inom idrott. Hela idrottsrörelsen har ett gemensamt ansvar att driva detta arbete framåt för ett hållbart resultat.

11. Källförteckning

Folkhälsomyndigheten (2017). Skillnader i psykisk ohälsa bland äldre personer. Hämtad 1 december 2024, från

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/85e04b9f6cde4e8daa2894d389ade1ad/skillnader-psykisk-ohalsa-aldre-personer.pdf>

Grahn, Julia (2024). Audism som en form av våld: En studie om audism och dess påverkan på dövas livsvillkor i samhället. Hämtad 1 december 2024, från

<https://www.svenskdovdrott.se/download/18.7574d4d71900fdb8106a9737/1718804174527/Audism%20som%20en%20form%20av%20va%CC%8Ald%202024.pdf>(<https://sp-raktidningen.se/artiklar/audism/>)

Hörselskadades Riksförbund (2017). Hörselskadade i siffror. Hämtad 1 december 2024, från https://hrf.se/app/uploads/2016/06/Hsk_i_siffror_nov2017_webb.pdf

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2021). Barnpanelsrapport: Trygghet, studiero och motivation i skolan. Hämtad 1 december 2024, från

<https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/barnpanelsrapport-tillganglig-version.pdf>

Sveriges Dövas Riksförbund (2021). Känner du dig diskriminerad? Hämtad 1 december 2024, från <https://sdr.org/for-dig-som/kanner-dig-diskriminerad/introduktion/>